

ŠIAME NUMERYJE:

Bažnyčia atsinaujina, o mes?

Moters mįslingumas

Kunigas karo sukury

Dievas medicinos praktikoje

Vaiko draugai ir jų įtakos

KOVAS / MARCH / XIV / NO. 3

T U R I N Y S

BAŽNYČIA ATSINAUJINA, O MES?—	
K. Trimakas, S. J.....	74
MOTERS MĖSLINGUMAS —	
A. Grauslys	79
ŽEMĖ NAUJOJE SANTVARKOJE —	
P. Daugintis, S. J.....	86
KUNIGAS KARO SŪKURY (X) —	
B. Krištanavičius, S. J.....	93
DIEVAS MEDICINOS PRAKTIKOJE —	
Dr. J. Prunskis	98
VAIKO DRAUGAI IR JŲ ĮTAKOS —	
P. Maldeikis	101
AR DAUGIAU IŠGANYTŲ,	
AR PASMERKTŲ? —	
J. Vaišnys, S. J.....	104
IŠ FILMŲ PASAULIO —	
Dalė Koklytė ir J. Vaišnys, S. J.	106

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — **Juozas Vaišnys, S. J.**
Vicedaktorius — **Kęstutis Trimakas, S.J.**

Administracija — **Petras Kleinotas, S. J.**
Meninė priežiūra — **Algirdas Kurauskas**
Fotografija — **Algimantas Kezys, S. J.**
Spaustuvė — **Immaculata Press, Putnam, Connecticut.**

Redakcijos ir Administracijos adresas:
2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois.
Tel. REpublic 7-8400.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

“Laiškų Lietuviams” iliustracijas be redakcijos leidimo naudoti draudžiama.

1963 KOVAS
(MARCH)
VOL. XIV, No. 3

R E L I G I N Ė S I R T A U T I N Ė S K U L T Ū R O S Ž U R N A L A S

JEIGU GAVĖNIA YRA ATGAILOS LAIKAS,
TAI TOJI ATGAILA TURI STIPrintI BEI GRŪDINTI VALIĄ,
KAD JI NEPALŪŽTU IR LENGVAI NENUSILEISTU JAUSMAMS.
VISAIS AMŽIAIS ŽMOGUS GAL PER DAUG STENGĖSI LAVINTI PROTĄ,
O PER MAŽAI DĖMESIO RODĖ VALIAI.
BET KAŽIN AR VALIA NĖRA SVARBESNĖ NET UŽ PROTĄ?
JUK IŠLAVINTAS PROTAS BE STIPRIOS VALIOS
GALI TIK RAFINUOTESNIAIS KELIAIS NUVESTI ŽMOGŲ Į PRAŽŪTĮ.
JEIGU GAVĖNIA YRA LIŪDESIO LAIKAS,
TAI TOKIO LIŪDESIO, KURIS NETAMPA NUSIMINIMU,
BET PERSIKEIČIA Į RYŽTĄ STENGITIS, DIRBTI, KOVOTI,
KAD LIŪDESYS PAVIRSTU DŽIAUGSMU.
JEIGU GAVĖNIA YRA KANČIOS LAIKAS,
TAI TOKIOS KANČIOS, KURI ŽMOGAUS NESLEGIA, LYG NAŠTA,
BET IŠAUGINA GALINGUS SPARNUS
PAKILTI Į AUKŠTUMAS VIRŠ VISŲ ŽEMĖS RŪPESČIU IR VARGŲ.
ATGAILA, LIŪDESYS IR KANČIA YRA TIK ĮŽANGA
Į AMŽINĄ, LAIMINGĄ VELYKINIO PRISIKĖLIMO TRIUMFĄ.

* * *

BAŽNYČIA ATSINAUJINA, O MES?

GGIORNAMENT O ! Sušiandieninimo!

Bažnyčios atsinaujinimo! Šitokį tikslą Bažnyčios Visuotiniam Susirinkimui paskyrė popiežius Jonas XXIII: "Mūsų uždavinys nėra tik išsaugoti šį brangų turtą (katalikiškąjį mokslą), tarsi mums rūpėtų tik tai, kas sena. Mes norime su džiaugsmu drąsiai eiti į darbą, kurio reikalauja mūsų laikai. Norime toliau tęsti kelią, kuriuo Bažnyčia jau eina dvidešimt šimtmečių" (Antrojo Vatikano Visuotinio Susirinkimo atidaromoji kalba).

Nekartą jautėme, kad Bažnyčios balsas pakankamai nepaveikia naujųjų laikų žmonių, kad jos rūpesčiai, nors dideli, nedaro įtakos aplinkai, kiek turėtų daryti, kad jos santvarkoje yra savo laikus atgyvenusių dalykų. Girdėjome apie ją kitų atsiliepimų — ne tai, kad Bažnyčia būtų neteisinga, bet kad pasenusi, atsilikusi, neinanti su naujais laikais. Ne visi pasisakymai buvo teisūs. Tačiau buvo ir tiesos. Dėl to troškome ir tebetrokštame jos pažajunėjimo. Dabar esame labai nudžiugę šiomis Bažnyčios atsinaujinimo pastangomis. Visuotinio Susirinkimo pirmoji sesija, demokratiška ir atvira pakeitimams, duoda daug vilčių, kad ir tolimesnė eiga bus sėkminga.

Tačiau visi pakeitimai pastoracijoje, liturgijoje bei organizacinėje santvarkoje turi tik vieną tikslą — kad mes, jos nariai, dvasiniai atsinaujintume ir patys darytume įtaką kitiems. Šių laikų žmogus supranta tik šių laikų kal-

bą ir mato tik šių laikų darbus. O kas taip kalbės ir dirbs, jei ne mes?

Mes norime *modernios* Bažnyčios. Mūsų troškimai pildosi. Ji tokia tampa. O Bažnyčia nori *modernių* krikščionių. Ar tokiais esame? Ar tokiais tapsime?

Pažvelkime, kokiais keliais Bažnyčia ruošiasi atsinaujinti, kad ir mes neatsiliktume, bet kad toji jaunumo dvasia, apimdama Bažnyčią, apimtų ir mus. Juk mes esame Bažnyčia.

Keturi keliai tiesiasi prieš mus: 1) reikia prisipažinti, kad su mumis ne viskas tvarkoje, 2) priimti, kas gera, iš modernių laikų, 3) atsisakyti šių laikų blogybių ir 4) naujai persisunkti Kristaus dvasia. Pirmuoju keliu pralaušime savo uždaro sustingimo ledus ir atsiversime pažangos galimybei. Antruoju *atsiversime pasauliui*: priimdami, kas šiems laikams būdingai gera, rasime pozityvų ryšį su bendralaikiais. Trečiuoju atsisakysime tai, kas šiais laikais neša dvasinę pražūtį žmogiškoms vertybėms. Ketvirtuoju *atsiversime Kristui*, asmeniškai Jį sutikdami ir priimdami iš Jo plaukiančią prasmę, viltį, energiją bei vienijimosi galias.

Bažnyčia nepasitenkina savo padėtimi

Pažangos nėra ten, kur pasitenkinama esančia padėtimi. Gerėti galima tik tada, kai matomi trūkumai ir norima bei siekiama juos pataisyti.

Krikščionybės esminės tiesos nesikeičia, bet jų konkretus pritaikymas turi keistis su besikeičiančiais laikais.

"Bažnyčia yra dinamiška institucija. Ji nuolatos plečiasi ar siaurėja. Ji negali užšalti pastoviomis formomis. Jos gyvenime yra esminių dalykų, bet šalia to visados turi būti atnaujinimų, išradimų, drąsios veiklos, naujų akiračių" (Bostono arkivyskupas kardinolas Cushing).

Į tai neatkreipus dėmesio, Bažnyčios gyvenime įvyksta katastrofos. Pavyzdžiui, XVI-tame amžiuje Protestantų Reformacija turėjo atverti akis katalikams, kad kažkas netvarkoje. Iš to sekė dvasinė, moralinė ir santvarkinė reforma, prasidėjusi Tridento Visuotiniu Susirinkimu. Po Reformacijos Europos visuomenei vis labiau tolstant nuo krikščionybės racionalizmu, pozityvizmu, liberalizmu bei materializmu, bažnytinė vadovybė laikėsi kiek neigiamai, neidama su laiko dvasia, bet gindamasi, smerkdamasi ir saugodamasi klaidų. Tik pradėdant Leonu XIII, pastangos pasidarė pozityvesnės ir atviresnės pasauliui (žr. Hans Kung, *Konzil und Wiedervereinigung*, 1960; skyrius "Katholische Restauration oder katholische Erneuerung", ypač p. 109-113).

Tačiau ir šiandien ne visi mato permainos reikalą. Vienas Šiaurės Amerikos vyskupas prieš mėnesį teigė: "Kodėl keisti? Mes turime instituciją, klestinčią 2000 metų". Tai būdingas pasisakymas stebinčiųjų nuostabų istorinį faktą, kad Bažnyčia ligi šiol išsilaikė. Kiek jis teigia, tiek teisingai. Kiek nutyli, tiek stokoja. Tai ne pažangos dvasia, nes joje nėra noro gerinti padėtį. Ko-

dėl? Todėl, kad nematoma reikalo. Bet reikalas yra. Tą reikalą skelbia pats popiežius. Šiandien, vykstant kovai "dėl žmogiško ir krikščioniško galvavimo bei gyvenimo esmės", turime "eiti prie darbo, kurio *reikalauja* mūsų laikai" (Jonas XXIII).

Bažnyčios laimei, Visuotinio Susirinkimo Tėvų dauguma mato tą reikalą ir, vadovaujant tokiems kardinolams, kaip Krikščioniškosios Vienybės Sekretoriato pirmininkas Bea, Koelno Frings, Lille's Lienart, Milano Montini, Montrealio Leger, Briuselio Suenens, Utrechto Alfrink ir kiti, drauge su popiežium siekia reformų, sekdami "dvasią, kuri tolsta nuo senų veiklos būdų, nuo senų formų, nuo neaiškios terminologijos, nuo įpročių ir papročių, jau seniai tapusių anachronizmais" (vyskupas Mussio).

O mes ar pasitenkinsime savimi?

O kaip su mumis?... Mes irgi galime pasakyti: buvau pakrikštytas kataliku ir štai išsilaikiau tiek ir tiek metų.

Religijos praktika kartais atneša klaidingai saugų jausmą, kad jei pasakytume, jog ne, tai dėl to nukentėtų pati krikščionybė. Ši būsena nesumaišytina su pasitikėjimu Dievu, nes tame klaidingai saugiamo jausme nepastebime savo netobulumo ir pasitikime savo religiniu "praktikavimu". Tikrasis pasitikėjimas remiasi *Dievu*, netikrasis — *savimi*.

Pats Kristus savo mokytojus nuo nieko kito taip neperspėjo, kaip nuo šios "su manim viskas tvarko" dva-

sios. Ta dvasia labiausiai limpa prie tų, kurie sustoja religijos paviršutinišose praktikose, nesigilindami į jos esmę. Ji kyla ne iš krikščionybės, bet iš jos nepakankamo supratimo. Krikščionybė yra savim nepasitenkinančio keitimasis per Kristų iš egocentriško į Dievocentrišką asmenį.

Kažkas pasakė, kad "didžiausias patarnavimas, kurį būtų galima padaryti krikščionims, yra atversti juos į krikščionybę". Tai tikriausia tiesa. Paviršiuje mes esame krikščionys. Tai gana lengva. Tačiau mes turime tapti krikščionys savo gelmėje. O tai sunku. Mums reikia jausti skirtumą tarp tikro Kristaus sekėjo ir to, kas esame. Tada nepasitenkinsime savimi. Mums reikia patirti, kaip sunku tapti giliu krikščioniu. Tada pajusime, kad *mums reikia Kristaus*. Prisipažinę, kad su mumis ne viskas tvarkoje, žengsime pirmą žingsnį su Kristumi link Dievo.

Priimdamas audiencijoje Visuotinio Susirinkimo nekatalikus stebėtojus, popiežius Jonas XXIII pasakė: "Stebėdamas savo asmenišką paprastumą, aš nenorėčiau pretenduoti į ypatingą įkvėpimą. Aš pasitenkinu sveika doktrina, kuri moko, kad viskas ateina iš Dievo". Tuo jis nepaneigė popiežiaus neklaidingumo galios. Nebuvo tai nė diplomatiška maniera, bet nuolankaus žmogaus prisipažinimas žemu, nors ir aukščiausiam Bažnyčios poste.

Tebūnie tai mums pavyzdžiu.

Bažnyčia mokosi iš šių laiko, o mes?

Bažnyčia jokių būdu negali reaguoti į modernų pasaulį, vien viską peikdama. To ji niekada ir nedarė. Bet, rodos, buvo laikas, kada ji nepakankamai gyrė ir savinosi gerąsias savybes. O moderniam pasaulyje yra ne vien blogų savybių, yra ir gerų. Dau-

giausia tai yra idėjos ir laikysenos, kurios vienaip ar kitaip priklauso pačiai krikščionybei, bet, jas krikščionims daugiau ar mažiau pamiršus, yra naudojamos kitų.

Vykdydami krikščionišką teisingumą ir artimo meilę, krikščionys labiausiai iš visų turėtų rūpintis teisingu materialinių gėrybių paskirstymu. Bet mūsų dauguma tą darbą baisiai apleido. Dėl to apsileidimo gimė ir įsivyravo komunizmas. Dabar mums reikia mokytis iš jų — bent uolumo konkretiems darbams.

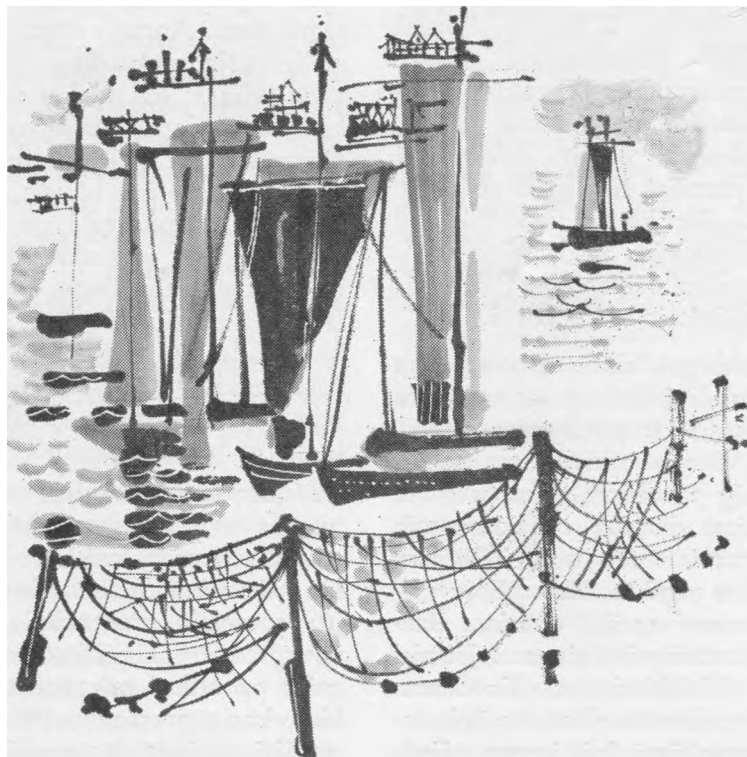
Pasišventimas žemei. Koelno arkivyskupas kardinolas Frings savo paskaitoje apie Visuotinį Susirinkimą pastebėjo: "Marksizmas yra vilties ideologija, kurioje Izraelio viltis ir krikščionio tikėjimas yra išversti į pasaulietiška žemišką pažadą. Tame pažade vis dėlto dar galima atpažinti senus Dievo karalystės bruožus, tik čia ji pakeista į žmogaus karalystę. Vietoj to egzistencializmas stato beviltiškumo filosofiją. Joje žmogus, pripažinęs visišką beprasmiškumą, turi gyventi ir daryti beprotystę apsisprendusiojo užsispyrimu. Ir tame iškrypime egzistencializmas parodo pagrindinai tą patį, ką ir marksizmas — reikalą žmogui didelės ir našios vilties; pažado ne tik sau, bet ir žmonijai, žemei, visam pasauliui kaip visumai. Gal būt, paskutinio šimtmečio krikščionija iš tiesų buvo truputį per daug užsiėmusi pavienių sielų išganymu, kurį jos turėjo atrasti Anapus. Gal nekalbėjo pakankamai aiškiai apie pasaulio išganyką, apie visuotinę krikščionybės viltį. Dėl to jai reikės šias mintis vėl iš naujo pergaltuoti bei žemei pasišventusiam moderniam žmogui pristatyti pozityvų išaiškinimą pasaulio, kaip kūrinijos, liudijančios Dievo didingumą bei pa-

skirtos išganymui Kristuje" (*Herder Korrespondenz*, 1962, sausis, p. 172-

173). Iš to matyti, kad šiais laikais Bažnyčia turi labai sunkią misiją raginti tikinčiuosius neprisirišti prie žemės ir nelaukti pažadėto dangaus, nepajudinus piršto paversti žemę pakenčiamosne vieta gyventi kitiems. Mes, katalikai, turime ne kiek nelengvesnę darbą sukrįščioninti tą modernaus žmogaus pasišventimą žemei — ne vien, sekmadienio pusvalandį paskyrus Dievui, ištisą savaitę eiti savo keliais, bet atnašauti sekmadienio Aukoje Dievui išgyventą savaitę. Tai yra, pasišventus žemei, pašvęsti ją Dievui.

Laisvė — žmogiška vertybė ir Dievo dovana. Toje pačioje paskaitoje kardinolas Frings tvirtino, kad neoliberalizme yra vertybių, vertų mūsų dė-

mesio: "Tolerancijos idėja, pagarba kito asmens dvasinei laisvei, besąlyginė tiesos meilė, priešinga visokiems dvasiniams šablonams, yra tikros vertybės, kurios žmogų patraukia. Ar turime mes tik kitiems leisti jas realizuoti? Ar neturime prisiminti, kad jos niekur kitur neturėtų labiau klestėti, kaip pas mus? Šių laikų žmogus nelaimingai pergyveno totalitarizmą ir dar tebeturi progos patirti jo esmę iš faktų. Jis yra tapęs nepaprastai kritiškas bei priešingas visiems totalitariško varžymo požymiams ir dėl to palinkęs bėgti į liberališkumą. Taip pat be priežasties jis įtaria paveldėtose bažnytinėse formose, pavyzdžiui indekse, totalitariškas praktikas, spėdamas, kad katalikybėje negali būti jokios tikros kovos dvasiniais klausimais, tiktai iš viršaus nurodomi daly-

kai tikėti, kurie turi būti išpažįstami net asmeniškai jais neįsitikinusio. Panašiai jis baiminasi, kad Visuotinis Susirinkimas nėra tikras *concilium*, tikrai bendras tiesos ieškojimas. Mes žinome, kad tai ne tiesa, bet ar neturėtume daugiau kaip iki šiol kreipti dėmesį tokiam žmogui iš rankų atimti tokios rūšies savo nusikreipimo nuo Bažnyčios priedangas, peržvelgdami savo visą tai liečiančią praktiką?" (ten pat, p. 173).

Bažnyčios vadovai jaučia, kad ligšiolinė bažnytinė santvarka, nors gal tinkama praėjusiems laikams, šiems laikams yra perdaug centralizuota. Kartu akcentuojama laisvesnė dvasia. Ji skleidžiasi nuo Visuotinio Susirinkimo, kuris dalyvavusių vyskupų apibūdintas kaip "vienas demokratiškiausių susirinkimų, kuriame kada nors teko dalyvauti" (Washingtono arkivyskupas Patrick O'Boyle), "pagal amerikietišką demokratijos idėją" (Omahos arkivyskupas Gerald T. Bergan; žr. *America*, 1963, sausis, p. 80). Ne tik vyskupai, bet ir nekatalikai stebėtojai panašiai teigiamai atsiliepė. Kardinalas Bea ką tik paskelbė, kad antrajai Visuotinio Susirinkimo sesijai bus pateikta deklaracija Bažnyčios tikėjimo sąžinės ir kulto laisvė.

Toji atsakingos laisvės dvasia plinta toliau. Štai ligi šiol konservatyvios Austrijos katalikų suvažiavimui, progresyvaus Vienos arkivyskupo kardinolo Koenig pritarimu, tema parinkta "Negesinkime dvasios". Atidaromoje kalboje žymusis teologas Karl Rahner tarp kita ko pasakė: "Bažnyčioje privalo viešpatauti meilės dvasia... Bažnyčia nėra totalitarinė sistema. Jei visi melstųsi; jei kiekvienas, žinodamas jam suteiktą dovanų ribotumą bei mažumą, Dievo akivaizdoje jaustų sąžinės

išgastį; jei kiekvienas būtų pasiruošęs gerbti kitų dovanas, nors jų pats neturi; jei paklusnumas neištumtų drąsos prisiimti atsakomybę už savo veiksmus; jei drąsa turėti savo nuomonę neištumtų paklusnumo; jei egzistuočių pasiryžimas daryti net radikalius bandymus, matant, kad dabarties kraštutinė situacija atsargiu slinkimu ligšioliniais būgiais nebegali būti atlaikyta, tada, gal būt, egzistuočių erdvė, kuri taip pat priklauso prie Dievo malonių, dvasios gyvumui, kurį tegali suteikti taip pat tik vienas Dievas. Tada mums nereikėtų bijoti, kad Dievo Teisme išgirsime priekaištą, jog savo širdies tingumu ir bailumu užgesinome dvasią ir to netgi nenorėjome pripažinti" (*Ateitin*, 1962, rugpiūtis, p. 5-6).

Centralizuotoje autoritetinėje santvarkoje dėl iniciatyvos stokos gali įsivyrėti pasyvumas: kas vadovauja, tas tegul daro. Antra vertus, visai decentralizuotoje santvarkoje gali kilti savivaliavimas: kai niekas nevadovauja, kiekvienas daro, kaip jam patinka. Bažnyčia, ypač šiais dideliais reikalavimais jai statančiais laikais, nori ir turi pasiekti harmoningą lygsvarą tarp vadovaujančiųjų ir vadovaujamųjų broliškoje meilėje ir Dievo vaikų laisvėje. Bažnyčia tikisi ir iš mūsų, eilinių katalikų, didesnės atsakomybės, aiškesnio apsisprendimo, gilesnio įsisąmonijimo, tvirtesnio įsitikinimo ir labiau pasiaukojančio užsiangažavimo.

Moderniame pasaulyje turi būti daugiau laisvai apsisprendusių Kristaus sekėjų, ne vien krikščionių iš įpratimo, sekančių iš paskos vien dėl to, kad jų prosenelių proseneliai tokiais būti apsisprendė. Tik įsisąmonijusieji dar galės pabudinti miegančius bendralaičius, kurių prosenelių prosenelių proseneliai už juos nusprendė miegoti.

MOTERS MİSLINGUMAS

ALFONSAS GRAUSLYS

iekviena lytis turi skirtingų savybių, ir tai sukelia susidomėjimą priešingos lyties partneriui. Skirtingumas virsta mįslingumu. Tačiau skirtingi lyčių nusiteikimai ir kitokia psichologija virsta taip pat ir lyčių kova, vienas kito nesupratimu ir kančia.

Nors abi lytys yra viena kitai mįslingos, bet vis dėlto moteris yra mįslingesnė, sunkiau atskleidžiama, apskaičiuojama ir suprantama negu vyras. Tad nenuostabu, kad P. Claudel viename savo kūrinyje pagrįstai klausia: "Kuris vyras pažįsta moterį?"

Moters mįslingumas apskritai

Moters logika, tai yra jos mąstymo būdas ir galvosena, o taip pat ir jos vidaus pasaulis yra kitoks negu įprasti logikos vadovėliai rašo. Vyras, labiau vadovaudamasis protu, nors kartais ir aistros aptemdytu, išlaiko savo elgesyje tam tikrą tvarką ar netvarką, kurią gali numatyti ir apskaičiuoti. Dvasiniai jis yra ne tiek sudėtingas. Moteris, labiau gyvendama jausmu, širdimi ir dalinai intuicija — tąja paslaptinga betarpio įžvelgimo galia, visą savo protavimą nejučiomis tuo persunkdama, dvasiniai yra sudėtingesnė, nesuprantamesnė, sunkiau apskaičiuojama. Kadangi širdis ir jausmas sunkiai įsiderina į vien tik protu pagrįstą logiką, tai ir moters protavime būna netikėtumų ir net kraštutinių. Tad nekartą moteris vyrui atrodo tartum knyga, parašyta svetima, mažai ar visai nemo-kama kalba. Neveltui ir gilus žmogaus prigimties žinovas F. Dostojevskis vie-

no savo romano asmens lūpomis taip apie moterį sako: "Iki šiol jos nemo-ku suprasti. Jos jausmus pilnai galėjo matyti tik Dievas. Žmogus yra tokia sudėtinga mašina, kad dažnai nieko nesusigaudai, o tuo labiau, jeigu tasai žmogus yra moteris!"

Keldamas čia tą moters logikos skirtingumą, anaip tol nekeliu kažko, kas moterį žemintų, nes šiandieninis pasaulis, vairuojamas įvairių nedorų jausmų užterštos vyrų logikos, stovi katastrofos akivaizdoje ir yra tapęs toks nelogiškas ir neišmintingas. Reikia dar pastebėti, kad tokios grynai protinės logikos galvojimas, kad ir į tiesą vedamas, ne visada būna teisingas ir dar rečiau gailestingas.

Be to, moteris labiau negu vyras yra surišta su gamta, nes ji yra gyvybės gimdytoja. Vyras tik prisideda prie gyvybės pažadinimo, bet pačią gyvybę išnešioja, savo krauju išmaitina ir skausmuose pagimdo motina. Tai dėl to gamtos paslapčių eilėje moteris labiau negu vyras yra gamtos paslaptis. Gamta joje reguliariai banguoja skausmu, įtempdama jos nervus ir drumsdama dvasios pusiausvyrą. Būdama labiau į gamtą įaugusi, ji giliau reaguoja, kai gamtos tikslai joje būna pasiektami, nepasiekiami ar nutraukiami. Nėštumo, nevaisingumo, neištekėjimo stoviai stipriai jaudina josios dvasią. O vyrams tie visi stoviai yra nežinomas pasaulis. Gamtos įstatymų neklusimas sunkesnis pasekmėmis slegia moterį negu vyrą ir todėl senos panos sunkiau išlaiko pusiausvyrą, būna keistesnės negu seni kavalieriai. Anot H.

Balzaco, jos, nepritaikydamos savo gyvenimo ir būdo prie svetimo gyvenimo ir būdo, dažnai yra liguistai palinkusios visus aplink save pritaikyti prie savęs ir tokiu būdu virsti su kitais nesiskaitančiomis tironėmis. Reikia pastebėti, kad taip įvyksta su dvasiniais neturtingomis, jokių aukštesnių siekių neturinčiomis, neištekėjusiomis moterimis. Tačiau dvasiniai turtingos moterys išlaiko pusiausvyrą ir būna naudingos visuomenei.

Jei dar prisiminsime įvairias specifines, vadinamas moterų ligas, kurių dalis yra gamtos įstatymų pažeidimo vaisius, tai suprasime, kad tos ligos negali drumsčiai neišvengti moters dvasios. Moters nervingumas, nekartą pasiekdamas mįslingas isterijos apraiškas, dar labiau pasunkina moters mįslingumo atskleidimą.

Moteris, būdama giliau surišta su gamta, kaip jau užsiminėme, tos pačios gamtos yra labiau skirta kančiai. "Jos yra gimusios kentėti" (T. Mann). Vyras paprastai fiziniai kenčia tik dėl ligos, o moteris kenčia be ligos jos organizme glūdinčią kančią. Tekėjusi ar netekėjusi, ji kančios vienu ar kitu pavidalu neišvengia. O juk kiekviena kančia daro žmogų kitiems mįslingą ir mažiau suprantamą. Kiek giliai kančia banguoja sąmonėje ar nuteka į sąmonės gelmes — kas tai žino? Viena tik žinoma, kad moteris labiau kančią pakelia ir yra kantresnė negu vyras. R. Tagorės kūryboje randame tokį pasikalbėjimą: "Nedaug yra vyrų, kurie drąsiai pakeltų operaciją." Nusijuokiau: "Ach, jūs vyrai... Jūs paprastai esate drąsūs tik su savo žmonomis!"

Moters motinystė ir tos motinystės begalinė meilė vaikui, dėl kurios "motinos širdis yra praraja, kurios dugne visada atsiras atleidimas" (H. Balzac) — tai paslaptys, neįžvelgiamos vyrai.

Tasai motiniškumo jausmas glūdi kiekvienoje, net ir netekėjusioje, moteryje. Ir kas gali visur pastebėti ir apskaičiuoti, kiek tasai jausmas pasaulyje paskleidžia gėrio pasigailėjimo, užuojautos ir pagalbos pavidalais! Tasai motiniškumas daugiau ar mažiau veikia ir ugdo ne tik vaikus, bet ir suaugusius. Teisingai pastebima, kad "mes visi truputį pasilieiname vaikais tos moters, kurią mylime. Ar nėra tad kartais moters uždavinys vyrą naujai tverti?" (Maxence van der Meersch).

Moters prigimtis yra pasyvesnė negu vyro, kuris labiau yra linkęs pulti ir veikti visose gyvenimo srityse. Moteris yra pasyvesnė gal ir ta prasme, kad jos pasaulis yra siauresnis negu vyro. Jos pasaulis pirmiausia yra šeima ir namai. Pasyvesnė prigimtis yra mįslingesnė, nes nežinia, kurios galimybės joje slepiasi. O vyras, kurs savo platesnio masto veiklumu labiau save atskleidžia, yra mažiau mįslingas.

Moters ydos

Įvairūs antifeministai — moterų priešai tų ydų daug priskaito. Nemažonūs jų gyvenime susidūrimai su atskiromis moterimis atima jiems galimybę apie moteris blaiviai kalbėti ir jas teisingai vertinti. Nesivadovaudami jų sprendimais, čia iškelsime vieną kitą ypatingai moterų prigimčiai charakteringą ydą, aptamsinančią idealų moteriškumą ir didinančią moters mįslingumą.

Kaip vyro jėgos pajautimas jame žadina puikybę, taip moteris yra stipriai paliesta žemesnio tos puikybės laipsnio, kuri pasireiškia *tuštybe*. Tačiau yra ir esminio skirtumo tarp puikybės ir tuštybės, nes puikybė yra savarankiška, jos apimtas vyras išdidžiai atsiriboją nuo kitų, o tuštybės paliesta moteris kaip tik nuo kitų priklauso, nes gyve-

na jų pagyrimais, nusistebėjimais ir komplimentais. Moteris, tuštybės paliesta, savo dvasioje žiūri į veidrodį, nuolat savo išvaizdą sekdamas ir džiaugdamasi savo tikromis ar dažniausiai tik įsivaizduotomis ypatybėmis. Jos didžiausias noras — tai blizgėti ir tuo atkreipti į save kitų, ypač vyrų, dėmesį. Ji nori, kad jie ją girtų, ją gėrėtųsi, nenuleistų nuo jos akių. Tad tuštybė, kaip matome, yra nenatūralus nuolatinio vaidinimo stovis. Tasai stovis yra lyg kaukė, trukdanti pažinti moters tikrąjį veidą, nes kiekvienu jos sublizgėjimu gali suabejoti: ar jis tikras, ar dirbtinis? Kai kurių moterų šis tuštybės jausmas gali pasiekti tokį laipsnį, kad jos pradeda parsidavinėti, jeigu jų vyrai neįstengia patenkinti jų prabangaus puošimosi, kuriuo paprastai sublizgama. Štai kodėl per didelis turtingumas yra moteriai pavojingas, nes "moteris, kuri išsaugo sveiką širdį turte, yra toks pat stebuklas, kaip milijonierius, kuris yra genijus" (R. Rolland).

Šitoks tuštybės vaidinimas įtempia nervus ir virsta kančia. Scarlet M. Mitchel romane "Gone with the Wind" pasisako: "Aš niekada nebuvau tai, kas esu, ir dėl to aš sunkiai kentėjau". Tačiau jos priešingybė, kukli Melanija, "atrodė tokia, kokia ji buvo: paprasta kaip žemė, gera kaip duona, permatoma kaip šaltinio vanduo".

Kadangi tuštybė yra paviršutiniškumas, tai dalis jos paliestų moterų būna labai negilios ir taip pat kitų negilumu susižavi, nes giminingos dvasios suartėja. Dėl gražios blizgančios uniformos tokios moterys sustoja prie visai nevertingų vyrų. Jų uniforma, garšas, titulas, turtas, tai yra visa, kas blizga ir kuo galima sublizgėti, užstoja moterims tokių vyrų tikrąją vertę, pri-

klausančią nuo jų vidaus pasaulio vertingumo. Šiuo būdu galima paaiškinti faktą, kad nerimti vyrai, bet moką sublizgėti frantai dažnai turi daug didesnę pasisekimą moterų tarpe negu rimtieji. Mat, nerimtieji, tik savo išorės žiūrėdami, yra taip pat pilni tuštybės. Garbindami tuštybę savyje, jie garbina ją ir moteryse. Jei toki asmenys susituokia, tai anksčiau ar vėliau moteris praregi, kad ji nesurado atramos taško, kurio moterystėje tikėjosi. Tai yra viena svarbiausių moterystės tragedijos priežasčių.

Įvairūs moterų medžiotojai, donžuanai, šitą moters palinkimą į tuštybę labai moka išnaudoti. Pataikaudami tai tuštybei, jie apiberia moterį komplimentais, nuo kurių ji svaigsta, nežvelgdama, kur baigiasi tiesa ir kur prasideda melas. Apsvaigusi moteris lengvai tampa tokių donžuanų auka. Vulgariai tarient, toki vyrai yra lyg šešakai, kurie savo kvapu apsvaigina vištas, kad jas surytų.

Baigiant tos moteriai pavojingiausios ydos svarstymą, bus naudinga čia prisiminti ir tą V. Hugo triuškinančią tuštybės kritiką. Šie jo žodžiai tinka ne tik moterims, bet ir nevyriškiems vyrams: "Nulis, nenorėdamas vaikščioti nuogas, pasipuošia tuštybe... O tuštybė! Palinkimas viską papuošti skambiais žodžiais... Tai, kas vadinama garbinimu ir aukšta padėtimi, o net ir tikra garbė ir šlovė — tai aukso suklas-tojimas... Dorybėje yra tiek ydų, kiek Diogeno apsiauste skylių". Reiškia, anot rašytojo, nėra pagrindo didžiuotis ir tuštybės smilkalų laukti; kas tuštybės ieško, yra nulis, nieko vertas.

Moters prigimčiai primetamas ir *nepastovumas*. Jeigu jau kiekvienas žmogus (taip pat ir vyras) yra dažnai nepastovus, ypač jei nesiremia pastoviais antgamtiniais principais, t. y. jei

netiki, tai tas nepastovumas dar labiau gresia moteriai, kuri yra daugiau blaškoma nepastovaus jausmo. Guy de Maupassant kūryboje viena moteris taip pasisako: "Kad jūs žinotumėte, kiek daug dvasios sričių aš esu perskridusi, kurios kiekvieną kartą iš manęs darė visai kitą moterį, žiūrint to, koks buvo metų laikotarpis, kaip aš asmeniškai jaučiausi, ką skaičiau ar girdėjau. Yra dienų, kuriomis aš turiu tikrai puikios motinos sielą... kitomis dienomis aš turiu gatvės moterų sielą". Šitokių išpūdžių vadovavimosi įtakoje moteris pasidaro nesuprantama, pilna prieštaravimų, ir gyvenimas su ja gali

virsti kančia. Tokia moteris dar vakar mylėtą asmenį gali lengva širdimi, be jokio rimto pagrindo iš savo gyvenimo išbraukti, pradėti jo nekęsti, o rytoj vėl netikėtai prie jo grįžti. Ji priklauso prie tų moterų, "su kuriomis bendraujant, nelieta žmogui nieko kita kaip ašaros" (J. Wassermann).

Tokią klasišką nepastovumo, svyravimo, savo jausmuose pasimetimo, kad ir be josios kaltės, moters pavyzdį savo "Baltųjų Nakčių" kūrinys rodo F. Dostojevskis. Tame kūrinys viena tokių moterų jos meile suinteresuotam, bet ją įtariančiam dėl meilės kitam vyrui, sako: "Nekaltinkite manęs, nes aš

visai nepasikeičiau jūsų atžvilgiu. Aš pasakiau, kad mylėsiu, ir dabar jus myliu, daugiau negu myliu. O, Dieve! Kad aš galėčiau mylėti judu abudu drauge! O, kad jūs būtumėte jis!"

Nežiūrint moteriai priskiriamo nepastovumo, kai kurie sako, kad ji gali labai išvermingai ir be atodairos siekti savo norų patenkinimo. Ji taip pat pastoviai siekia viešpatauti vyrams. Gal šis paskutinis siekimas — tai pasamonės jausmas, kuriuo siekiama vyrams atkeršyti už visų praėjusių amžių moters žeminimą ir skriaudas.

Nenorėčiau čia prisidėti prie tų, kurie kaltina moterį, kad ji *per daug kalbanti*, ir kurie ją kaltina kitomis iš to kalbėjimo išeinančiomis blogybėmis. Jei dauguma moterų yra linkusios kiek daugiau kalbėti už daugumą vyrų, tai atrodo, kad šį faktą galima aiškinti didesniu moters socialumu. Tą didesnę socialumą įrodo ir tai, kad moterys turi daugiau draugų negu vyrai draugų. Didesnis socialumas visai natūraliai pasireiškia didesniu kalbėjimu. O be to, kadangi moterys nemėgsta politikos, tai jų kalbos labiau sukausi apie kasdieninį gyvenimą, į jį kritiškai žvelgiant. Rimti vyrai neturėtų į tai tragiškai žiūrėti.

Liečiant moterų neigiamus palinkimus, reikia dar pridėti, kad gyvenimo stebėtojų daugumos tvirtinimu moters moralinis smukimas būna didesnis negu vyrų. "Moterys yra kraštutinės — jos yra geresnės ar blogesnės už vyrus" (La Bruyere). Šį tvirtinimą savo kūriniuose nekartą pabrėžia ir Šekspyras. Pvz. moterų žiaurumas pasiekia aukštesnę laipsnį negu vyrų, ką rodo revoliucijų epizodai. Kad kai kurios moterys yra linkusios žaisti vyrų jausmais, tai dažnai yra tikra tiesa. Norėdamos turėti kaip galima daugiau garbintojų, savo koketavimu jos kankina ne vieną

vyrą. Pierre la Mure, aprašydamas dailininko Toulouse Lautrec gyvenimą, tarp kitko iškelia tokios koketės moters skaudžią savo pasekmėmis neatsakingumo ir neatsargumo nuotaiką, kai ji šypsodavosi tam nelaimingam, fiziškai sužalotam žmogui. Tasai žmogus penkerius metus svaigstančiu protu ir širdimi apgaudinėjo save, galvodamas, kad ji mylinti jį. Ir koks baisus buvo jo pabudimas, kai paaiškėjo, kad tai klaida. Mat, ji šypsojosi ne jam, o tik jo garsiam vardui!

Moters cinizmas taip pat gali būti daug kraštutiniškesnis negu vyrų. Viena rašytoja, patekusi į bolševikų koncentracijos stovyklas Vorkutoje, aprašo moterų kalinių begėdiškumą. Tenai ji pajuto, kaip gali keiktis ir begėdiškai pasireikšti sugedusių moterų liežuvis. Ten ji išgirdo tokių dalykų, kurie perviršijo jos vaizduotę. Begėdiškiausi žodžiai, pasigyrimai ir pasiūlymai prie kitų langų stovintiems vyrams kaliniams, nepadorių atsiminimų su visomis smulkmenomis pasakojimai, begėdiškiausių sakinių dešimtimis kartų vis aiškiau ir balsiau pakartojimai ir t. t. Iš visų kamerų per visus langus, anot liudininkės, liejosi purviniausių žodžių srovės.

Visa tai prisimindami, objektyvūs moterų stebėtojai negali pamiršti senovės romėnų žinomo posakio, kad "geriausiojo sugedimas yra blogiausias". Moteris atstovauja aukštesnę dvasinę pradą žmonijoje, todėl nenuostabu, kad jeigu ji krinta, tai krinta iš didesnės aukštumos negu vyras. Iš didesnės aukštumos krisdama, ji, tartum indas, sudūžta į smulkesnes šukes. Be to, į tokias žemumas tegali kristi tik tokia moteris, kuriai nėra nieko, kas būtų šventa, kuriai dvasinės vertybės nieko nereiškia. Tačiau tokių moterų yra nedaug.

Moters prigimties turtai

Anot F. Mauriac, moterys savyje nešioja turtingesnių jausmų pasaulį negu vyrai, tik joms trūksta dovanos tuos jausmus išreikšti. Tai dėl to didžiųjų muzikų, poetų ir dailininkų tarpe yra tiek maža moterų. Atrodo, kad tasai turtingesnis jausmų pasaulis ypač pasireiškia moters *religinio gyvenimo* ir *meilės* srityse. Moteris yra religingesnė už vyrą, ir meilė jos gyvenime vaidina daug didesnę vaidmenį negu vyro gyvenime.

Moteris ne tik yra religingesnė ir jautresnė religijos apraiškom (ko įrodinėti, atrodo, nereikia), bet, tokia būdama, ji yra tinkamesnis įrankis Dievo rankose negu vyras. Štai kodėl "moterys suprato ir daug meilingiau už vyrus sekė Kristų bei turėjo privilegiją būti pirmos pamatyti Priskėlusį" (G. Papini). Tad suprantama, kodėl beveik visi didieji antgamtiniai apreiškimai (turiu galvoje Bažnyčios patvirtintus privačius apreiškimus) yra suteikti per moteris. Tik prisiminime Liurdą, Fatimą ir Jėzaus Širdies apsišėkimus Paray le Monial vienuolyne. Fatimoje Marijos apsišėkimus mato dvi mergaitės ir vienas berniukas, bet jis mato tik pasirodžiusią ją, o mergaitės ją mato ir girdi, ką kalba. Moters įgimta gamtinė intuicija tokių apreiškimų bei pasirodymų metu yra praplečiama, pagilinama, Dievo suantgamtinama ir tuo būdu jos prigimtis virsta tartum antena pagauti antgamtiniam gyvenimui. Kad kartais netinkintis pasaulis nedrįstų tokių antgamtinių apreiškimų priskirti moterų liguistam jautrumui ar nervams, tose apreiškimo vietose Dievas dar apčiuopiamiau pasireiškia, darydamas stebuklus. Tad šioje vietoje prisimenant tokį moters vaidmenį religijoje, gali-

ma drauge prisiminti ir didelio religinių veikalo rašytojo jėzuito P. Lippert žodžius: "Moteris yra viena didžiųjų pasaulio paslapčių".

Meilė — tai kita moters atmosfera, kurioje gamtiniu atžvilgiu ji pražysta pilnu žiedu. Jei daugelio vyrų gyvenime meilė yra tik pereinamasis stovis, tai moters gyvenime meilė yra jo turinys ir įprasminimas. Meilėje jos dvasinės galios išsivysto ir virsta motiniška meile jos meilės vaisiui. Ir R. Tagore tvirtina, kad kaip "didžiausias atmainas moters charakteryje gamina meilė, taip vyro charakteryje — kūno aistra ir puikybė". Todėl ir moterystė be meilės yra didelė tragedija jautresnei moteriai, kai tuo tarpu dauguma vyrų gali be jaudinimosi tokia moterystė naudotis. Moterystės artimybė be meilės moteriai yra kančia, o daugumą vyrų tokia pat artimybė visiškai patenkina. Todėl jei moteris sąmoningai išteka nemylėdama, o tik vadovaudamasi medžiagiais sumetimais, tokią moterį reikia laikyti numoteriškėjusia, nusikalstančia moters prigimčiai. Tokia moterystė dvelkia užmaskuotu, supadorintu savęs prekiavimu (žinoma, klausimą reikia kitaip statyti, jei iškelta iš meilės, ir tik po vedybų meilė yra žuvusi). Noriu čia taip pat pastebėti, ypač jaunosioms skaitytojoms, kad ne kiekvienas įsimylėjimas jau yra meilė, kuria galima grįsti moterystę. Meilė yra daug didesnis dalykas negu daugeliui jaunųjų atrodo.

Moteris, daugeliu atvejų atstovaudama meilę, tuo pat atstovauja dvasinę pradžią šeimoje, todėl J. Wassermann žodžiai "be tavęs namai neturi sielos" duoda progos giliau susimąstyti moters vaidmeniu šeimoje. Kaip kai kurios moterys moka giliai, tiesiog genialiai mylėti, tai rodo Juliette Drouet laišakai V. Hugo, bet tokią meilę rei-

kia užsitarnauti. Tik tam, kuris užsitarnauja pagarbą, moteris tegali nusilenkti. Bet nedaug pasaulyje yra vyrų, kurie galėtų imtis visą atsakomybę už moters laimę (R. Tagore).

Moteris grožį labiau supranta ir įvertina negu vyras. Pati savo grožiu rūpindamasi, ji, ir dažniausiai tik ji, rūpinasi gražinti savo aplinką. Ir gėlių darželiai Lietuvoje buvo moterų kūrinys. Kiekvienas tikras grožis puošia pasaulį ir yra artimo meilės dovana aplinkiniams. Visai nesirūpinti grožiu būtų nemoteriška, moteriai nenatūralu. Tad kažin ar kai kurių amerikiečių moterų neskoningas rėdymasis ir viešas rodymasis visokiose neestetiskose padėtyse nėra šio krašto moterų numoteriškėjimo ženklas? Moteris, atstovaudama grožį ir juo rūpindamasi, negali pamiršti, kad šalia išorinio grožio yra ir gerumo grožis, kurs spindi iš geros širdies moters veido. Šis grožis yra patrauklesnis negu išorinis grožis, nes išorinį grožį "beveik visuomet lydi šaltis ar kvailumas" (H. Balzac). Juk tokia moteris, per daug laiko skirdama savo išorei, nebetenka laiko savo vidaus turtinimui, t. y. skaitymui ir mąstymui.

Nors moteris yra mažiau sukūrusi meno kūrinių, tačiau nedaug yra meno kūrinių, kurių ji nebūtų įkvėpusi. Beveik kiekvieno meno kūrinio užkulisyje vienu ar kitu būdu dalyvauja moteris. Sąmoningas ar nesąmoningas noras padaryti moteriai išpūdį verčia vyrą kurti. Dėl to ir kalbėtojas daug kūrybingiau sublizga, kai jo auditoriją sudaro moterys, o ne vyrai.

Kaip amžių dulkėmis užpustyto miesto griuvėsius reikia atkasti, norint juos pažinti, taip reikia pastangų ir moters mįslei atskleisti. "Moterų niekas nepažįsta. Didžiausi protai tai

bandė ir nieko nepasiekė", taip tvirtina Pierre la Mure, kurs tuoj nusiminusiai, nors ir nerimtai prideda: "O gal ten iš viso nėra ko pažinti?"

Gal moters dvasios stoviai yra toki nesuprantami ir neapskaičiuojami dėl to, kad moters dvasios veidas amžių eigoje buvo teršiamas įvairiopų moters žeminimu, su kuriuo, kas blogiausia, moteris apsiprato ir pradėjo jo neįjusti, įjungdama jį į savo dvasios pasaulį. Sunki vyrų valdomo pasaulio neteisybė ir skriauda slėgė ir dar dabar tebeslegia moterį. Ar tai nebuvo kančia, kai pirmiau įvairiose šalyse tėvai, o kartais tik vienas tėvas, parinkdavo dukteriai vyrą, visai nesiskaitydami su moters širdimi? Ar baltoji vergija ir prostitucija nėra nužmoginusi moters, paversdama ją preke? Nekalbant apie komunistinius kraštus, kur moters "sulyginimas" su vyrais ją numoterino ir apkrovė tik vyro jėgomis pakeliamais darbais, ar demokratiniai kraštai nenusikalsta moteriai? Ar nėra moters žeminimas šiame krašte tasai vyrų siundymas prieš moteris visokiomis nuogybėmis reklamose, žurnaluose, filmuose? Tokiu būdu moteris sudaiktinama, žmogus joje užtušuojamas, ji pastatoma tik kaip pasismaginimo priemonė. To siundymo paveikti, kai kurie vyrai puola net mažametes mergaites, jas prievartaudami ir žudydami. Dažnai jie už tai susilaukia per mažos bausmės, tartum moters gyvybė būtų menkesnės vertės už vyro, nes retai kuris jų susilaukia teisėtai užtarnautos aukščiausios bausmės!

Dvejopa moralė už tą patį bendrą nusikaltimą labiau smerkia moterį negu vyrą, nors vyras savo jėga, didesniu turtingumu ir kartais viršininkystės padėtimi įstaigose turi daugiau galimybių suvedžioti ir dėl to yra kaltesnis. Juk ne vienoje darbo vietovėje

moteris yra nuolatinio nervų įtempimo, budėjimo ir gynimosi nuo įvairių vyrų kabinėjimosi stovyje. Dėl to, jei moteryje yra ydų, tai bent dalį kaltės turi prisiimti ir vyrai, kurių santvarkoje moterys liko sužalotos čia suminėtu ir nesuminėtu blogybių.

R. Tagorės kūryboje tarp kitko yra toks pasikalbėjimas: "Kartą jam tariau (taip sakė viena moteris, A. G.): "Moters siela yra taip maža ir trapi."— "Kaip kiniečių moterų kojos", pridėjo jis. "Bet ar visuomenė nepavergė jų iki tokio laipsnio (paklausė ji, A. G.), kad jos turėjo pasidaryti mažos ir trapios?" Tačiau apie visa tai paprastai vyrai negalvoja. "Kiek vyrų veda, neturėdami nė mažiausio supratimo, kas yra moteris! Ar kuriam jų ateina į galvą mintis skirti šiek tiek laiko moters

pažinimui?" (H. Balzac). Dėl tos priežasties negraži moteris jiems neturi vertės, nes kitokio grožio kaip išorinis, jie nepažįsta. Sis grožis jų dvasios akis apakina, neleisdamas pamatyti tikrosios, vidujinės vertės.

Tokių minčių įtakoje kilnus vyras, būdamas teisingas, negali moters neužjausti. Ir prancūzų poetas Alfred de Vigny, panašias mintis svarstydamas bei matydamas moters padėtį įvairiais laikais ir įvairiose tautose, savo mintis baigia tokia išvada, kad kiekvienas vyras kiekvienai sutiktai moteriai vietoje "labą dieną" turėtų sakyti: "Atleisk!"

P. S. Šis straipsnis yra papildymas straipsnio "Žmogaus mįslingumas" (L. L. 1957, nr. 1).

ŽEMĖ NAUJOJE SANTVARKOJE P. DAUGINTIS, S. J.

raeitime straipsnyje rašėme, kad teisė gyventi ir dirbti yra aukštesnė už prigimtinę privačios nuosavybės teisę. Kapitalistiniame režime nuosavybė yra susikcentravusi palyginti nedaugelio žmonių rankose. Tai neleidžia plačiosioms žmonių masėms naudotis šiomis teisėmis.

Todėl naujoji santvarka stoja už privačios nuosavybės teisės pertvarkymą ir sukūrimą, "palaikymą ir tobulinimą tokios santvarkos, kuri įgalintų saugią, kad ir kuklią, nuosavybę visoms žmonių klasėms" (Pijus XII 1942 m. kalėdiniame sveikinime per radiją).

Pirmiausia rašysime apie žemės nuosavybės pertvarkymą. Jo siekiama įvai-

riom priemonėm, jos neturinčius žmones įgalinant įsigyti dirbamosios ar statybinės žemės arba jos suteikiant žemės reforma. Pagal Katal. Bažnyčios socialinį mokslą ž e m ė s r e f o r m a yra žemės atėmimas iš stambių jos savininkų ir jos perleidimas žemę dirbantiems ar ant jos statantiems asmenims.

Žemės reformos teisėtumas

Tuoju po Nepriklausomybės atgavimo Lietuvos Seimas nutarė pravesti stambių žemės reformą — išdalinti visus dvarus. Jos vykdytojas buvo tuometinis Žemės Ūkio ministras kun. M. Krupavičius. Pradėjo eiti tuoj prieš jį skundai pas vyskopus ir net Šv. Tėvo atstovą.

Tada buvo sušaukta Kaune visų Lietuvos vyskupų konferencija, kuriai pirmininkavo pats Šv. Tėvo Nuncijus. Pradėta iškelti svarūs argumentai prieš žemės reformą, ir dar kunigo vykdomą. Tuomet vyskupas Karevičius, greit nuėjęs į savo kambarį, atsiņeša storą garsaus specialisto kun. Lehmkuhl parašytą moralinės teologijos, dorovės knygą. Iš jos visiems dalyviams pabrėždamas paskaito apie žemės reformos gerumą ir leistinumą, jei tik atlyginama žemės savininkams. Po to prel. Krupavičius galėjo nekliaudomas įgyvendinti proporcingai vieną didžiausių žemės reformų visoje Europoje.

Dar daug kur kitur dideli žemės plotai priklauso stambiams savininkams, dvarininkams ir bendrovėms. Jie patys paprastai tos žemės nedirba, o dažnai nė neadministruoja. Ją apdirba nuomininkai ir darbininkai, neturį nė pėdos savos žemės. Labai dažnai tik maža dalis tos žemės tedirbama. Kita naudojama netręšiamoms pievoms ir ganykloms.

Taigi, vieni turi perteklių žemės, kurių patys nedirba ir kuri nebūtina jų šeimos pragyvenimui. Gi žemę dirbantieji skursta ir alksta, neturėdami savos žemės.

Mat, žemės ūkio darbininkams atlyginimas yra paprastai žemas. Nemaža jų dalis gauna tik sezoninio darbo — sėjos, sodinimo, retinimo, kaupimo ar derliaus nuėmimo metu. Šiaip jie bedarbiai. Todėl daugelį jų gyvena skurdžiai. Iš savo sunkaus ilgų valandų fizinio darbo vis tiek negauna žmoniško pragyvenimo!

Gi žemės nuomininkai turi mokėti aukštas nuomas pinigais ar produktais, net iki pusės derliaus (pusininkai). Iš savininkų paprastai tegauna nualintą

žemę, keletą trobesių ir rečiau kiek gyvulių, mašinų ir įrankių. Kai žemę kiek savo triūsų pagerino, įtrešė — jau turi apleisti ją, jei nenori mokėti pakeltos aukštos nuomos. Taip jis negali pasinaudoti savo darbo vaisiais.

Daug kur nuomininkai gauna krūmais ar miškais apaugusią žemę. Ją turi nuvalyti, įdirbti. Ir vis tiek privalo mokėti nė piršto nepajudinusiam savininkui gerą nuomą. Pinigą, kuris šiaip jam atliktų ir kurį galėtų panaudoti ūkio ar savo šeimos gyvenimo pagerinimui, turi atiduoti kitam — savininkui. Šis įgijo žemę gal už juokingai menką sumą ar paveldėjo ją be darbo iš tėvų, tokiu pat būdu gal įgijusių.

O miestuose dėl statybinės žemės brangumo ir iš to kylančio butų trūkumo darbininkų ir tarnautojų 4—8 asmenų šeimos turi gyventi susigrūdusios viename ar dviejuose kambareliuose, net palėpėse, rūsyse. Nėra kur suaugusiems nusiplauti, apsiredyti ir pargrįžusiam iš darbo kur ramybės gauti. Vaikai paprastai turi žaisti ir visą laiką praleisti gatvėje, o vyrai — dažniausiai smuklėje. Kiek turi prisikentėti vargšės motinos ir vaikai! Ir už tokį butą dar turi mokėti nuomą, siekiančią net trečdalį algos! Tai yra XX amžiaus gėda!

Todėl privati žemės nuosavybė kartais tampa tiek neteisinga ir neteisėta, kad gali būti palyginama su vagyste. Besipriešinę žemės reformai Ispanijos, Kubos, Brazilijos ir kitų kraštų savininkai, tur būt, niekada nenorėjo suprasti savo pareigos, šv. Augustino taip išreikštos: "Perteklius turtingųjų yra vargšams būtinumas. Turėti ir pasilaikyti perteklių yra turėti kito turta" (In Psal. 42, 12). Tai eina prieš pagrindinę įgimtąją žmogaus teisę išlaikyti savo gyvybę, šeimą ir turėti

darbo. Be abejo, tai užgauna darbininkų socialinio teisingumo sąmonę ir sukelia aštrią klasių neapykantą.

Užtat žemės reforma yra teisinga ir teisėta. Bendruomenės valdžia gali, turi teisę ir net pareigą įvykdyti žemės reformą.

Galima įgyvendinti

Pravedimas dirbamosios ir statybinės žemės visuotinės reformos naujoje santvarkoje sutiks daug ir įvairių sunkumų. Tačiau jie yra nugalimi. Tai rodo kai kur jau įgyvendintos dalinės žemės reformos.

Italijoje buvo pravesta 3 milijonų hektarų žemės reforma. Italai naujakuriai yra susijungę į pajėgius kooperatyvus ir savišalpos kasas. Šie aprūpina juos pigiai sėklomis, trąšomis, mašinomis, kreditu ir kitom priemonėm. Traktorius ir kitas stambesniausias mašinas naudoja bendrai. Tai įgalina juos naudotis stambių kapitalistinių ūkių teigiamumais, išvengiant jų sukeliamų socialinių konfliktų, skriaudų ir kitų negerovių.

Žinoma, gali pasitaikyti tokių atvejų, kad išdalinimas stambių ūkių, kur visomis modernios technikos priemonėmis kultivuojamos intensyvios kultūros, gali pakenkti gamybiniam krašto pajėgumui. Tokiais atvejais jų ūkininkavimas yra galimas bendrovinės sistemos, kur ūkių administravimas ir apdirbimas vykdomas bendrai, tačiau žemė, auginamos kultūros ir apyskaitos yra atskirtos. Arba yra galima bent kita forma — visų taip pat darbininkų šeimų dalyvavimas to stambaus ūkio valdyme ir pelne. Tai labiau paaiškės, kai kalbėsime apie įmonių reformą.

Vokiečiai po II pasaul. karo savo namų netekusiems, pabėgėliams ir iš Rytų provincijų išvartiesiems pajėgė

dalinėm žemės reformom parūpinti žemės, padėti pasistatyti namus ir įsikurti 0,25 — 0,75 ha. didumo sodybas prie miestų. Gi 1961 m. Vakarų Vokietijos Vyriausybė išmokėjo 500 milijonų markių premijų savų namų statytojams. Taip pat moka premijas iki 20% nuo padėtos bankan tam tikros sumos bent 5 metams. Ji atleidžia darbdavius nuo kurių mokesčių, jeigu perveda tam tikras pelno sumas į darbininkams atiduodamas akcijas. Pagal statistikos žinias apie pusę vokiečių pasinaudojo šitomis ūkinės politikos paskatomis įsigyti privačią nuosavybę.

Žemės reforma ir sveika ryžtinga ūkinė politika padėtų išspręsti ir kitas dvi agrikultūros problemas, būtent, kaimiečių bėgimą į miestus ir ūkininkų klausimą — kaip pakelti ūkininkų ir kitų kaimo gyventojų gyvenimo lygį iki pramonės sričių bei miestiečių dvasinės ir medžiaginės kultūros aukščio. Popiežius Jonas XXIII savo vis labiau garsėjančios enciklikos "Mater et Magistra" 3-je dalyje nori atkreipti visų dėmesį į šią mūsų laikais taip opią socialinio klausimo pusę.

Baigdami drįstame tvirtinti: žemės nuosavybės teisės ir žemės reformos įgyvendinimas neprašoksta modernios visuomenės dvasinių jėgų ir finansinių galimybių. Reikia tik ryžto, geros valios ir administracijos, piniginės ir techninės asistencijos. Ši parama žemės ūkiui tikriausiai nereikalinga tų didesnių išteklių, kaip kad valstybė ir miestai teikia pramonės ir prekybos išvystymui. Naujojoje ūkiškai socialinėje santvarkoje XX amžiaus gėda — darbininkams žemės, butų ir maisto trūkumas bus pašalintas — ūkininkai ir kiti kaimo gyventojai turės tikrai žmonišką gyvenimą!

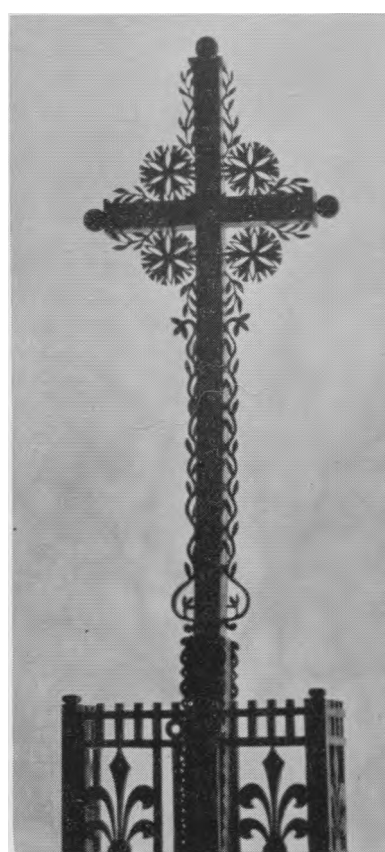
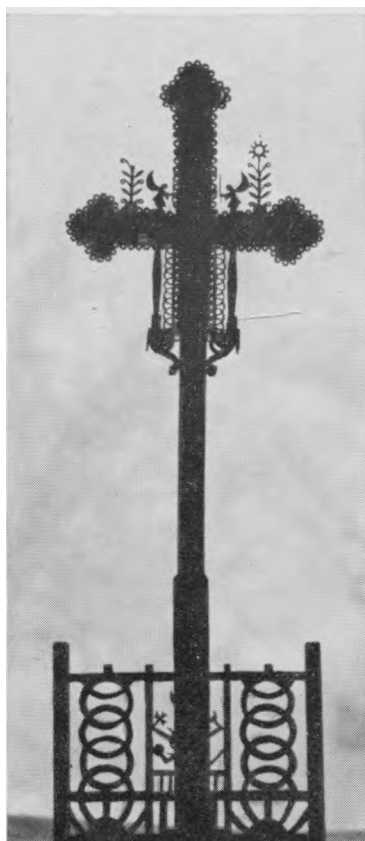
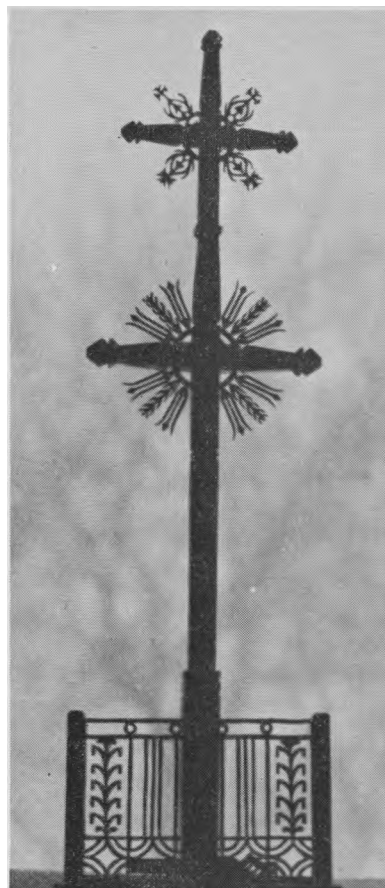
JURGIS BALTRUŠAITIS (g. 1903 m. Maskvoje), POETO JURGIO BALTRUŠAIČIO SŪNUS, MENO ISTORIKAS. 1923-1926 M. PARYŽIAUS SORBONOJE STUDIJAVO VIDURAMŽIŲ ISTORIJOS IR ARCHEOLOGIJOS MOKSLUS. PASKUI ARCHEOLOGIJOS IR MENO ISTORIJOS TYRINĖJIMO REIKALAIS KELIAVO PO ARMĖNIJĄ, GRUZIJĄ, PERSIJĄ IR MEZOPOTAMIJĄ. 1931 M. SORBONOJE GAVO DAKTARO LAIPSNI. 1933-1939 M. VYTAUTO DIDŽ. UNIVERSITETE DĖSTĖ MENO ISTORIJĄ. YRA SKAITĖS PASKAITŲ ĮVAIRIUOSE JAV UNIVERSITETUOSE, O TAIP PAT ANGLIJOJE, OLANDIJOJE, VOKIETIJOJE. NUO 1931 M. YRA LIETUVOS PASIUNTINYBĖS PARYŽIUJE KULTŪRINIS PATARĖJAS. YRA PARASĖS KELETĄ VEIKALŲ APIE MENĄ. LABAI DOMISI LIETUVIŲ LIAUDIES MENU IR TURI DIDELĮ "DIEVUKŲ" RINKINĮ, KURIŲ VIENA KITA NUOTRAUKA YRA ĮDĖTA Į ŠĮ "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" NUMERĮ.

KAI ŠIRDĮ TAU SKAUSMAS LYG PEILIAIS SUSPAUS,
KAI ŽMONĖS PABĖGS IR TAVĘS NEUŽSTOS,
PAKELK TADA ŠIRDĮ NUO ŽEMĖS AUKŠČIAU,
O BUS TAU BE ŽODŽIŲ KENTĖTI LENGVIAU.

Iš prof. J. Baltrušaičio
“dievukų” rinkinio

Suprojektavo
A. Varnas,
išdrožinėjo
P. Laurinis

B. KRIŠTANAVIČIUS, S. J.

KUNIGAS KARO SŪKURY (X)

(Kristaus Kūno šventė)

Ketvirtadienio rytą stovyklos gyvenimas vystėsi gana ramiai ir sklandžiai. Kun. Sagasta suruošė jaukią ir išpūdingą pirmosios Komunijos šventę, seselės pagamino vaikams šiokių tokių pusryčius, popiežiaus atsiųsti drabužiai ir batukai taip pat prisidėjo prie geros nuotaikos. Pusryčių pabaigoje pakviečiau visus dalyvauti Kristaus Kūno šventės procesijoje. Procesijoje turėjo dalyvauti pirmosios ir antrosios grupės vaikai, apsirengę pirmosios Komunijos drabužiais. Savaiame aišku, kad vaikai turėjo pakviesti savo tėvus, o šie savo kaimynus. "Kadangi nežinau", taip kalbėjau visiems, "kaip ilgai mes gyvensime čia kartu, tai bent prieš išsiskirstymą susirinkime visi Kristaus Kūno procesijai".

Išeidamas iš salės, mačiau, kad žmonės man pritarė.

Iš salės nusivedžiau visą būrį mokytojų gaminti makaronų. Visų pirma at-

sinešėm iš sandėlio miltų, paskui vandens ir keletą stalų. Tvirtesnės mergaitės minkė tešlą, kitos ją kočiojo, dar kitos piaustė į mažus gabalėlius ir dėjo ant stalų džiovinti. Kai stalų neužteko, dejom ant paklodžių, patiestų ant žemės. Sekretorės sesuo prižiūrėjo, kad tešlos gabalai nepereitų į privačią nuosavybę.

Kai darbas įėjo į gerą ritmą, nuėjau pažiūrėti virtuvių ir nustebau, kad dar nėra duonos. Kas pasidarė kepykloje? Teiravausi ir vienur, ir kitur, bet niekas nežinojo, kodėl taip patikimas policininkas dar neatgabeno duonos. Galų gale jis man pats pranešė, kad, dėl karo veiksmų nutrūkus elektros srovei, kepykla šiandien neveikia.

Vakar vakare ir stovykloje nebuvo elektros srovės, bet aš nepagalvojau, kodėl jos nėra. Dabar supratau, kad tą reikalą nebus lengva sutvarkyti.

Švesti tokią didelę šventę su viena sriuba buvo neįmanoma. Bet ką daryti? Juk ir rankom minkyti tešlą nebėra laiko. Nesugalvodamas nieko geresnio, nusprendžiau vietoj duonos duoti kiekvienam pabėgėliui po 100 gramų miltų.

Pietų metu žmonės, gaudami miltus, pradžioje murmėjo, bet kai sužinojo, kodėl dalinami miltai, o ne duona, man priekaištų nedarė. Tačiau vienas kitas pastebėjo, kad Kristaus Kūno procesija bus neįmanoma. Juk pabėgėliai, gavę miltų, bandys patys išsikepti kokią nors paplotį. O tam reikia laiko.

Tikrai, Kristaus Kūno procesija ir man atrodė neįmanoma. Todėl ją tuojau ir atšaukiau. Tačiau atšaukdamas paraginau visus susirinkti į koplyčią ir prašyti šv. Juozapą, kad Vatikanas skubiai atsiųstų pagalbos.

Jei šiandien nėra elektros srovės, kas žino, ar jos bus rytoj? Todėl ir rytoj galime pasilikti be duonos. Duonos

klausimą reikia tučtuojau išspręsti. Gal vyresnioji, sandėlio sargas ar Farina galėtų ką patarti? Reikia juos sušaukti pasitarimui.

Pasitarimas buvo visiškai nenaudingas, nes kiekvienas man pritarė, ką tik besiūliau. Mačiau, kad visi buvo išvargę ir niekas neturėjo energijos pergaltoti mano pasiūlymą iki galo.

Padėkojęs patarėjams, pasilikau vienas ir dar kartą pergalvojau visas galimybes. Labiausiai man patiko planas organizuoti vyrų būrį, kuris 3 ar 4 pamainomis dieną ir naktį keptų duoną. Apsisprendęs nusiunčiau policininką pasiteirauti kepykloje, ar toks planas priimtinas. Tuo tarpu paprašiau Fariną, kad atrinktų 12 patikimų vyrų.

Policininkas grįžo su gerom žiniom. Kepyklos savininkas mano planą priėmė ir pats žadėjo pamokyti vyrus. Darbą galime pradėti tuojau, nes suminkyti tešlos 24 maišams duonos nebūsią lengva.

Praėjus gal kokiam pusvalandžiui, 4 vyrai, lydimi policininko, jau žygiavo į Cesano miestelį ir nuėmė man didelį rūpestį nuo širdies. Išlydėdamas policininką paprašiau, kad jis ir rytdienai parūpintų bent 4 avis.

Viena bėda — ne bėda. Jei elektros srovės nėra kepykloje, jos nėra ir malūne. Kaip sumalsiu kviečius, kai pasibaigs miltai? Taigi, maisto problema be Vatikano pagalbos negali būti išspręsta. Reikia tučtuojau pasiekti popiežiaus komisiją, nors į Romą tektų eiti pėsčiomis.

Tokią išvadą padariau, peržiūrėdamas liūdną maisto padėtį.

Po pietų pasakiau Jam. Sagastai ir vyresniajai, kad einu į Romą. Juodu man nesipriešino, nes patys matė, kad susisiekimas su Roma būtinas. Juk pabėgėliams trūko ne tik maisto, bet ir

visko: vaistų, drabužių, muilo ir pan. Vykdamas į Romą, nieko nepralaimėsiu, bet tikrai ką nors laimėsiu.

Išeidamas iš stovyklos, dėl visa ko užsukau į policijos būstinę pasižiūrėti, ar negrįžo policininkas su motociklu. Deja, jo dar nebuvo. Viršila jautėsi labai nesmagiai, o aš nenorėjau tą nesmagumą padidinti. Sukandęs dantis, pro ligoninę ir chemijos įmones leiddaus Romos pusėn.

Paėjęs gal pusę mylios, pajutau, kad toli nenukeliausiu. Šaltas prakaitas pasipylė ant kaktos, o kojos linko, kaip girto. Kadangi jau anksčiau buvau pergyvenęs fizinių jėgų išsekimą, dabar supratau, kas darosi. Todėl atsiguliau į griovį, atsisegiau apikaklę ir pradėjau giliai kvėpuoti. Po kelių minučių pajutau savotišką snaudulį ir tarsi malonumą. Rodos, gulėtumei taip valandų valandas, nepaisydamas nė kaitrios saulės.

Nebeatsimenu, kaip ilgai gulėjau, ir būčiau tikriausiai gulėjęs ilgiau, jei nebūčiau išgirdęs automobilio dūzgimo. Kai išgirdau, pašokau iš griovio. Pašokęs pamačiau amerikiečių jeep'ą, važiuojantį į stovyklos pusę. Jame sėdėjo 3 kareiviai. Pamatę mane, jie sustojo.

Amerikiečiams prisistačiau, kaip Vatikano kunigas. Sakiau, kad esu stovyklos komendantas ir šiandien būtinai noriu nuvykti į Romą. Gal jie galėtų mane pavežti?

Kareiviai šypsojosi, ar iš mano kalbos, ar iš mano išvaizdos. Buvau apdulkėjęs, susivėlusiais plaukais ir, kaip vėliau pastebėjau, veidą išsitepęs dulkėmis. Tačiau, nepaisant mano išvaizdos, o gal dėl jos, kareiviai liepė sėsti į automobilį. Kviesdami sėstis, jie man paaiškino, kad visų pirma nori aplankyti pabėgėlių stovyk-

lą, o paskui Bracciano miestelį. Bet vienur ir kitur ilgai neužtruksia.

Netikėta pagalba ir važiavimas automobiliu mane atgaivino. Stovykloje užtrukome tik keletą minučių, o Bracciano miestelyje gal kokį pusvalandį. Pakeliui mačiau kelis negrus ir baltus kareivius, taisančius geležinkelio tiltą. Pavažiavę gal kokias 5 mylias į Romos pusę, sutikome Vatikano automobilį.

Kai Vatikano automobiliui pamojau ranka, kareiviai sustabdė jeep'ą. Žai-bo greitumu iššokau iš mašinos ir abiem rankom pradėjau mosuoti saviesiems. Jie mane pastebėjo ir tuoj pat sustabdė mašiną. Dabar padėkojau amerikiečiams ir leidaus pas komisijos atstovus.

Prie automobilio radau T. Faller ir T. Egger. Visų pirma pasidžiaugėm, kad neprasilenkėm, o paskui pradėjom vieni kitus klausinėti.

Iš jų klausimų pastebėjau, kad mažai ką susivokia apie dabartinę stovyklos padėtį. Todėl tuojau paklausiau, ar mano pasiuntiniai juos pasiekė.

Taip, pasiuntiniai juos pasiekė. Bet komisija pagalbos siųsti negalėjusi, nes sąjungininkai nedavę leidimo išvažiuoti iš Romos. Tik šiandien jiems pasisekė išvažiuoti iš Romos ir atvežti pagalbos.

— Pagalbos? — šūktelėjau nustebęs.
— Kur ji yra?

T. Faller paprašė šoferį atidaryti automobilio bagažinę ir man tarė:

— Pagalbos, tiesa, atvežėm nedaug, bet porai savačių užteks.

Kai pamačiau atvežtą pagalbą, pradėjau isteriškai juoktis. Mašinoje gulėjo du apytušti maišai ir pora butelių alvyvos. Maišuose galėjo būti ne dau-

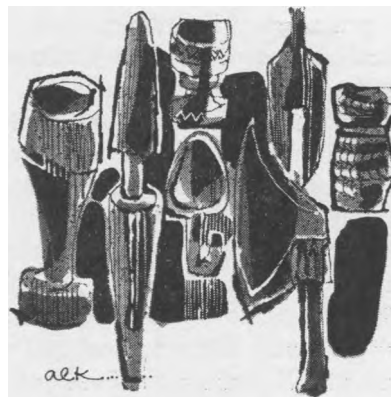
giau, kaip 100 svarų ryžių ir makaronų.

— Ko jūs juokiatės, tėve? — tarė man t. Faller truputį užsigavusiu tonu. — Argi jums neužteks tų produktų dviem savaitėm?

— Man gali užtekti ir porai mėnesių, — atsakiau, — bet ką darysiu su pabėgėliais? Juk esu stovyklos komendantas ir turiu visų pirma rūpintis žmonėmis.

— Komendantas? — nustebė t. Faller ir pridėjo, kad jis čia nieko nebesuprantas.

Paaiškinti buvo lengva. Bekalbant pasirodė, kad nei Katalikų Akcijos vyrai, nei policininkas neužsiminė kad vokiečiai man paliko komendantūrą. Todėl, kai prašiau pagalbos, jie manė, kad aš pats ko nors reikalingas. Su-

graibstę porą maišų, jie man dabar juos ir atvežė. Žinoma, su 100 svarų ryžių ir makaronų pavalgydinti 8.000 žmonių buvo neįmanoma. Dabar jie suprato, kodėl aš juokiaus.

Paaiškėjus padėčiai, prašiau t. Faller, kad tuojau grįžtų į Romą. Bet jis visų pirma norėjo pasižiūrėti stovyklos. Šiandien jis suspėsias užėti į Va-

tikana, o rytoj apie 10 valandą galėsiąs atsiųsti sunkvežimį.

Tebūna ir taip.

Atvežtus maisto produktus, ryžius, makaronus ir alyvą, iškroviau ligoninėje ir paprašiau seseles, kad padidintų ligoniams maisto davinį. Paskui visi užsukom į stovyklą. Žmonės, pamatę Vatikano automobilį, kažką nujautė ir pradėjo jį sekti. Mes pasukom tiesiai į koplyčią. Buvau užmiršęs, kad raginau žmones pasimelsti. Dabar iš tolo išgirdau, kad kun. Sagasta su pabėgėliais kalba rožančių. Kai įėjome į koplyčią, jie kalbėjo ketvirtą antros dalies paslaptį: Kristaus prikaltas prie kryžiaus.

Nuslopinęs susijaudinimą, nutraukiau malda ir tariu gana ramiu balsu: "Gerai, kad užėjote į koplyčią pasimelsti. Dievas išklause jūsų maldas. Jei ne jūsų, tai tų vaikučių, kurie šandien priėmė šv. Komuniją. Štai, šitie du kunigai atvažiavo iš Vatikano ir prižadėjo atsiųsti pagalbos".

Kai pabaigiau kalbą, viena moteriškė šūktelėjo: "Tegyvuoja šv. Tėvas!" Prie jos prisidėjo ir kiti. Tie džiaugsmo garsai išsiliejo ir už koplyčios, kur buvo susirinkusi nemaža žmonių minia.

Buvau besirengiąs eiti iš koplyčios, kai kažkas mane sustabdė ir pasiūlė daryti Kristaus Kūno procesiją. Pasiūlymas atrodė neblogas. Pamojęs tad ranka, nuraminau žmones ir paklausiau, ar jie nori procesijos.

Visi, lyg susitarę, šaukė: "Norim, norim!"

"Gerai", atsakiau jiems, "procesiją pradėsime už valandos. Tegul visi pirmosios Komunijos vaikai apsirengia popiežiaus padovanotais drabužiais, o jūs, vyresnieji, pasakykite savo kaimynams, kad ir jie ateitų. Kol aš išlydėsiu svečius, kun. Sagasta ir seseles paruoš altorius".

Su svečiais užėjau trumpam laikui į komendantūrą ir išdėsciau stovyklos reikalus. Pamatę šautuvą, rankines granatas ir mauzerį, jie stebėjosi, kad aš taip apsiginklavęs. Noromis nenoromis, turėjau jiems papasakoti ir tų ginklų istoriją. Vėliau toji istorija, eidama iš lūpų į lūpas, gerokai išsiplėtė ir pasiekė popiežiaus ausis. Gal todėl jam įstrigo į atmintį ir mano pavardė.

Išlydėjęs t. Faller ir t. Egger, nuėjau į koplyčią, apsirengiau liturginiais rūbais, pasiėmiau Švenčiausiąją ir pradėjau Kristaus Kūno procesiją. Kai priėjau prie pirmojo lauke pastatyto altoriaus, pajutau, kad jėgos vėl mane apleidžia. Tačiau procesiją tęsiau toliau ir šiaip taip pasiekiau antrąjį altorių. Dabar akyse pasidarė tamsu, o šaltas prakaitas vėl pasibėrė ant kaktos. Atsisėgiau apikaklę, abiem rankom įsikabinau į altorių ir pradėjau giliai kvėpuoti. Tas man padėjo. Atsipeikėjęs paėmiau Švenčiausiąją irėjau prie trečiojo altoriaus. Eidamas jaučiaus gana tvirtas. Pabaigęs procesiją, nusiskubinau namo, išgėriau porą stiklinių vandens ir pakeičiau visiškai suprakaituotus baltinius.

Mano silpnumą, žinoma, pastebėjo kun. Sagasta ir kai kurios seseles. Uždarę koplyčią, jie atėjo manęs aplankyti. Nuo jų nieko neslėpiau, bet prašiau žmonėms nieko apie tai nesakyti. Jei vyrai anksčiau tarėsi išplėsti sandėlį, tai dabar, man vos bepavelkant kojas, tą planą jie galėtų įvykdyti. Šiandien, žinoma, anksti eisiu gulti. Dar turiu tik pasižiūrėti, ar policininkas rado avių. Mat, jei Vatikanas dėl kokių nors priežasčių neatveš pagalbos, rankomis darytų makaronų užteks, bet kuo užtrinsime sriubą? Kur dingo policininkas, prižadėjęs parūpinti avis?

Nežinau, kas suieškojo policininką ir atvedė pas mane. Deja, jo žinios šiandien buvo negeros. Avių jis niekur neberadęs, todėl sukonfiskavęs asilę.

— Bet ar asilas valgomas? — paklausiau jį.

Policininkas man užtikrino, kad valgomas. Tačiau jo balsas buvo toks netikras, kad aš pradėjau įtarinėti, jog čia kas nors yra negera. Kai policininkui padėkojau, netrukus atėjo vyresnioji ir pranešė, kad dėl asilo žmonės pradėję maištauti. Mat, papiovę asilę, pamatė, kad ji esanti nėščia, o nėščios asilės mėsa kenkianti sveikatai.

Kad žmonės nusiramintų, liepiau asilę užkasti. Paprašiau vyresniąją, kad rytoj visą alyvą supiltų į sriubą, o jei sandėlyje alyvos nebėra, tegul pasiskolina iš ligoninės. Juk Vatikanas žadėjo padėti. Kai tik atveš, gražinsiu ligoninei.

Išleidęs vyresniąją, nuėjau gulti.

Pirmą kartą po kelių savaitių taip anksti atsiguliau ir taip vėlai pabudau. Miegojau gal 10 valandų, ir būčiau miegojęs ilgiau, jei nebūtų reikėję laikyti Mišių.

Po Mišių ir po pusryčių nuėjau į virtuvę. Ten išgirdau, kad rankomis dar rytų makaronų dar negalima virti, nes jie neišdžiūvę. Taigi, šios dienos maisto davinsys visiškai priklausys nuo Vatikano malonės.

Atėjo 10 valanda, o Vatikano sunkvežimio nesimatė. Atėjo 11 valanda, o mes vis dar tebelaukiame. Puoduose kunkuliavo vanduo, žmonės rinkosi apie virtuvę, o sunkvežimio nėra. Atėjo 12 valanda, o sunkvežimio — nė dulkės. Mano nervai išsitempė, kaip stygos, bet prieš žmones turėjau vaidinti, kad viskas tvarkoj. Galų gale 12 valandą ir 30 minučių pasirodė Vatikano sunkvežimis.

Sunkvežimį sutikome, lyg juo būtų atvažiavęs pats popiežius. Praėjus maždaug valandai, paragavom ir popiežiaus sriubos. Paragavę užmiršom vargšę asilę, sukėlusią stovykloje daug neramumo.

Po pietų tuo pačiu sunkvežimiu išsiunčiau į Romą apie 30 karo pabėgėlių. Jie gyveno Romos apylinkėse ir buvo labai išsiilgę namų. Vėliau sužinojau, kad pirmą naktį jie apsigyveno šv. Petro aikštėje, tiesiai po popiežiaus langais. Paskui jie traukė namo.

Kai kurie pabėgėliai vietoj namų rado griuvusių krūvą. Jie grįžo vėl į tą pačią stovyklą, nes nebeturėjo jėgų pradėti griuvėsiuose naują gyvenimo laikotarpį. Grįždami jie atnešė į stovyklą malarijos ligą, kuri čia paskalavo nemažą aukų.

rentgenologas **Paul Clarence Aeversold** (g. 1910) yra parašęs straipsnį, vardu "Dievo buvimo aiškumas iš fizinio pasaulio". Šis straipsnis yra išspausdintas knygoje, pavadintoje "The Evidence of God in an Expanding Universe". Visų pirma pažymėtina, kad dr. Aeversold yra aukštų kvalifikacijų mokslininkas. Daktaro laipsnį gavęs Kalifornijos universitete, kurį laiką, kaip radiacijos ir rentgenologijos specialistas, dirbo Finney — Howell tyrimų institute, vėliau — prie atominių tyrimų Oak Ridge vietovėje, pagaliau buvo parkviestas į Washingtoną izotopų ir radiacijos sekcijos direktorium prie Atominės Energijos Komisijos. Jis taip rašo: "Pirmiau savo mokslinėse studijose buvau išimylėjęs žmogaus protavimą ir mokslinių metodų galią. Jaučiau, kad mokslininkai gali visatoje išaiškinti viską... Tačiau kai aš vis daugiau ir daugiau apie viską mokiausi — nuo atomų iki žvaigždynų, nuo mikrobų iki žmogaus — kaskart atradau vis daugiau neišaiškinamų dalykų. Tiesus galvojimas, aiškus mąstymas reikalauja Dievo supratimo. Gausiai yra fizinio aiškumo, kad yra Dievas, ir Jo darbai įrodo, kad Jis yra be galo išmintingas ir galingas. Nei žmogus, nei visata neiššoko taip sau savaime iš nieko. Jie turėjo pradžią, ir buvo jų Pradėjėjas. Mes taip pat suprantame, kad nuostabi pasaulio tvarka seka ne žmogaus padiktuosius įstatymus, ir kad patsai gyvybės stebuklas turi pradžią ir vadovavimą

anapus žmogaus — dievišką pradžią ir Dievo vadovavimą".

Northwestern universiteto medicinos mokyklą baigęs ir trejus metus medicinos mokslus gilinęs Mayo Brolių klinikose Rochestery, Minn., vidaus ligų specialistas dr. **Malcolm Duncan Winter** savo straipsnyje, vardu "Religijos vertė", taip sako: "Žemė ir visata su visu savo didingumu, įvairių formų gyvybė ir pagaliau patsai žmogus su savo aukščiausia mąstymo galia yra per daug sudėtingi, kad būtų tik paprasto atsitiktinumo padariniai. Taigi, turi būti Kūrybingoji Mintis, Kūrėjas, visa to užnugaryje. Turi būti Dievas. Kadangi žmogus yra visa ko zenitas, visko viršūnė, kas tik aplinkui yra, tai iš to seka prielaida, kad Dievas bus žmogumi susidomėjęs. Tad Dievas yra asmeniškasis... Mokslinių duomenų atžvilgiu Šv. Raštas yra kaip amžių tvirtovė. O nuo savo pradžios iki pabaigos Šv. Raštas teigia, kad Dievas yra asmuo".

Dr. **Paul Ernest Adolph**, dėstęs anatomiją Kinijoje, tarnavęs JAV kariuomenės medikų korpuse ir išėjęs atsargon pulkininko leitenanto laipsniu, savo straipsnyje, vardu "Dievas medicinos praktikoje", tvirtina: "Aš tvirtai priimu Dievo buvimą ir realumą. Mano įsitikinimai išplaukia ne tik iš dvasinės prigimties patyrimų, bet mediciniškoji praktika tvirtai sustiprina tai, ką aš priėmiau tikėjimu".

Jis pasakoja apie 70 m. amžiaus senutę, kurios klubas buvo lūžęs, tačiau ji sėkmingai gijo ligoninėje. Rentgeno

nuotrauka parodė kaulo suaugimą, ir gydytojų buvo nutarta ją išleisti namo. Atėjo jos duktė, kuri pasakė senučiai, jog juodu su vyru pasitarę nusprendė ją vežti ne namo, bet atiduoti į senelių prieglaudą. Senutė dėl to taip susijaudino, kad, nepraėjus nė 24 valandoms, mirė. Ji mirė ne nuo sulaužytų kaulų, bet nuo palūžusios širdies.

Papasakojęs šį įvykį, dr. Adolph prideda: "Tai man padarė labai gilų įspūdį, nes buvau įsitikinęs, kad su ja nebūtų taip pasibaigę, jeigu ji būtų pažinusi vilties Dievą, kaip aš, būdamas nuoširdus krikščionis, Jį pažinau. Tas įvykis mane supurtė iki sielos gelmių. Kaip medikas, aš turėjau tvirtą tikėjimą Dievu, visų daiktų Sutvėrėju, tačiau savo materialistinį medicinos žinojimą buvau kažkaip atsiėjęs nuo tikėjimo Dievu. Dabar įsitikinau, kad reikia ieškoti kūno ir sielos gijimo drauge, taikant savo mediciniškas ir chirurgiškas priemones drauge su tikėjimu... Aš įsitikinau, kad mano tikėjimas mediciniška terapija ir Dievu atlaiko protingus moderniosios medicinos filosofijos reikalavimus".

Pažymėjęs, kad žmogaus nusiteikimai turi įtakos jo sveikatai, dr. Adolph savo pareiškimą baigia šiais žodžiais: "Žmogaus kūnas harmoningai funkcionuoja, kai jis yra suderintas su Tvėrėju. Be Jo mes palinkstame į disharmoniją ir ligas. Taip, tikrai yra Dievas. Aš tai žinau iš gausių eksperimentų. Sulaužyti kaulai ir sulaužytos širdys gyja Jo dėka".

Minėtame veikale "The Evidence of God" bene pats ryškiausias pasisakymas yra fiziologo dr. *prof. Andrew Ivy* (g. 1893) jo parašytame straipsnyje, vardu "Dievo buvimo absoliutus tikrumas". Dr. Ivy, pasaulinio garso mokslininkas, su paskaitomis yra lankęs Europos ir Azijos universitetus.

Daugelis užsienio mokslo draugijų jam yra suteikusias įvairius pripažinimo ženklus. Daugiau kaip 20 metų jis vadovavo Northwestern universiteto fiziologijos ir farmacijos fakultetui. Septynerius metus buvo Illinois universitete viceprezidentas. Taip pat yra buvęs eilės mediciniškų draugijų prezidentas ir yra parašęs virš 1.320 mokslinių straipsnių. Ypač jis yra žymus vėžio ligos specialistas. Savo minėtame straipsnyje jis taip rašo: "Esu tikras, kad yra Dievas, kaip esu tikras, kad aš pats egzistuoju. Tikėjimas Dievu teikia vienintelę pilną ir protingą žmogaus egzistencijos prasmę. Tikėjimas Dievu teikia absoliutų tikrumą, kad žmogus yra asmuo, kad tai yra kažkas daugiau negu vien medžiagos ir energijos gabalas. Tikėjimas Dievu yra vienintelė tvirta bazė tikėjimui dvasinių vertybių pastovumu, nes toks pastovumas glūdi vien amžino asmeninio Dievo egzistavime. Tvirtinimas, kad Dievas yra, negali būti sugriautas; tvirtinimas, kad Dievo nėra, negali būti įrodytas. Dievo buvimą galima neigti, kaip tai darė Karolis Marksas ir Leninas, tačiau ateistai nepateikė įrodymų, protingai paremiančių tą jų neigimą. Kad žmonės priartėtų prie Dievo, kad įstengtų tiksliai ir nuosekliai mąstyti, reikia, kad nuoširdžiai atsisakytų savimeilės, ciniškumo įtūžimo ir visų tų dalykų, kurie veikia kaip minties užtvaros aiškiam galvojimui. Tik po to jie pasieks tikėjimą Dievu ir Jį pamils, tuo būdu prisidėdami prie pagerinimo tų blogybių ir pašalinimo tų neteisybių, apie kurias jie kalba ir dėl kurių sielojasi".

Toliau prof. Ivy pažymi, kad yra nemoksliška netikėti Dievu, nes juk mokslininkas visada priima dėsni, kad negali būti mašinos be jos padirbejo. Anot jo, visa mūsų gyvoji ir negyvoji

visata būtų nesuprantama be tvirto tikėjimo Dievu. Teisingai Einšteinas yra parašęs: "Žmogus, kuris savo ir savo bendrininkų gyvenimą laiko beprasmiu, yra ne tik nelaimingas, bet beveik diskvalifikuotas gyvenimui". Krikščioniškasis tikėjimas nesipriešina tiesoms, kurias protas gali įrodyti, jis tik eina dar toliau.

Kalbėdamas apie Dievo savybes, prof. Ivy pabrėžia, kad Jis yra amžinas, begalinis, gryoji tiesa, visažinantis, tikroji meilė. Toliau jis pažymi, jog istorija yra įrodžiusi, kad dvasinių ir moralinių vertybių pirmumas priklauso nuo to, ar tikima Dievu ir ar tikėjimas vadovauja žmogaus elgesiui. "Nacių pagoniškame valstybės socializme ir ateistiniame komunizme pačios brangiausios Dievo duotos žmogaus teisės būna suprofanuojamos ir suminamos į purvą. Žmonės yra lygūs ir laisvi tik kaip Dievo tvariniai. Jeigu paneigiamas Dievas ir moralinis įstatymas, nebegali būti absoliutaus argumento prieš vergiją, prieš "jėga yra įstatymas" ir prieš godų žmogaus išnaudojimą kito žmogaus. Jeigu žmonės neturi absoliučios vidinės vertės, nei jokios absoliučios vidinės sprendimų laisvės, nei absoliučios nepriklausomybės, nei absoliučių pareigų, tai jie teturi vien išorinę vertę ir gali būti panaudoti kaip gyvuliai, vergai ir baudžiauninkai tų, kurie turi išmintį ir jėgą tai pasiekti. Jeigu iš Sutvėrėjo neišplaukia nepanaikinanamos žmogaus teisės, būtų neprotinga tvirtinti, kad žmogiškosios būtybės turi teises, kurių negali ignoruoti ar paneigti žmogaus sukurtos institucijos. Kaip gali būti laisvė ir nepriklausomybė asmeniui, jeigu jis telaikomas valstybės padariniu? Jeigu žmogaus išleistas įstatymas yra vienintelis pagrindinių žmogaus teisių šaltinis, kodėl smerkti nacius už

jų žydų, čigonų, lenkų ir kitų politinių priešų užsipuolimus? O jeigu yra nepanaikinanamos žmogaus teisės, tai kas jas sukūrė? Ir taip vis nueini prie pirmosios priežasties, vedančios prie Dievo, nebent sąmoningai atsisakytum to svarstymo pirma negu prieisi išvadą".

Pagaliau, baigdamas savo pareiškimą, jis pažymi, kad ištisais šimtmečiais religinė mintis ir tikėjimas bei jo įtaka individams ir visuomenei vis auga, nepaisant civilizacijų kilimo ir žlugimo, nes ir mokslininkas Max Planck, kurs atidarė duris į atomo vidų, yra pasakęs: "Religija ir gamtamokslis kovoja vieningą kovą nuolatiniame, niekad nesilpnėjančiame kryžiaus kare prieš skepticizmą ir prietarus. To kryžiaus karo vienijantis šūkis visada buvo ir bus: pirmyn, prie Dievo!"

AR TURIME DRĄSOS IR NORO?

Ar turime pakankamai drąsos šių laikų klausimais užsiimti, su jais susidurti, jų našta pajusti? O gal, tik norėdami save nuraminti, be jokio ryžto imame galvoti, kad jau esame apsišarvavę atsakymais į visus klausimus, kurie turi bent kiek reikšmės?

Ar turime atsakymą tam, kuris mus klausia, ko mes, krikščionys, konkrečiai norime pasiekti ateinanti dešimtmeti; ko mums trūksta ir ką turėtume įsigyti čia, dabar, o ne vien amžinybėje?

Karl Rahner, S. J.

PETRAS MALDEIKIS

VAIKO DRAUGAI IR JŲ ĮTAKOS (II)

5. Individualaus draugavimo laikotarpis

Berniukai apie 13–14 metus, o mergaitės ir anksčiau pradeda grupiniu draugavimu nebepasitenkinti. Vietoje daugelio grupės draugų jis arba ji pradeda pasigesti vieno, bet tikro draugo, su kuriuo jungtų nebe grupės veikimo, o asmeniniai ryšiai: asmeninis artimumas, nuoširdus draugiškumas ir pasitikėjimas ir kuriam ar kuriai galėtų atskleisti savo intymias mintis ir jausmus. Jei ir toliau pasilieka grupėje, tai jau nebe visi jos nariai laikomi lygiais. Iš daugelio grupės narių išsiskiriamas vienas kuris nors tikras draugas.

Šis laikotarpis sutampa su vadina ma negatyviaja faze, kada paauglys nutolsta nuo šeimos, vengia jos įtakų ir sau artimų žmonių ieško už šeimos ribų. Pergyvendamas tėvų šeimai pa-

sipriešinimo reakciją bei instinktyvų atsiribojimą nuo jos įtakų ir be to nebūdamas pakankamai subrendęs kritiškai dalykams vertinti, negatyvosios fazės paauglys pasidaro palankus bei imlus neigiamoms įtakoms. Atsiribodamas nuo tėvų šeimos įtakų, jis pasidaro atviras savo pasirinktųjų draugų įtakoms.

6. Berniukų ir mergaičių draugavimas

Ankstyvojoje vaikystėje berniukai ir mergaitės žaidimuose nesiskiria ir gali žaisti visi drauge. Bet jau ir tuo metu — priešmokykliniais metais — jie turi jau skirtingų interesų ir būna linkę žaisti vieni vienokiais, kiti kitokiais žaislais. Ir tuo metu žaidimai berniukų su berniukais ir mergaičių su mergaitėmis yra dažnesni negu berniukų su mergaitėmis. Ta tendencija žaisti atskirai mokykliniais metais dar padidėja. Ypač žaidimuose jie dažniau išsiskiria, artėjant brendimui. Mergaitės, anksčiau bresdamos, berniukus pralenkia. Negatyvosios fazės neramumai vienus nuo kitų išskiria. Mergaitės savo amžiaus berniukus laiko neišauklėtais, šiurkščiais ir vulgariais, o šie apie jas sako, kad jos yra silpnos, tuščios ir nerimtos. Abeji gali būti teisingi. Dėl to anksčiau buvusios draugystės tarp berniukų ir mergaičių dažnai atšąla, o naujoms draugystėms tuo metu atsirasti nėra tendencijos. Pirmieji meilės reiškiniai dažniausiai prasideda tuo metu antrosios lyties kurio nors vyresnio ar suaugusio idealizavimu. Lygiaamžiai tuo metu neatitinka kitos lyties individo svajonių.

Amerikoje, kur berniukų ir mergaičių maišymasis yra labai dažnas, neretai pasitaiko ir to amžiaus paauglių mišrių draugysčių. Čia reikia pridurti, kad tokios mišrios draugystės čia su-

sidaro dažnai suaugusiųjų iniciatyva ir sugestijomis. Bet tuos atvejus reikėtų laikyti nebe draugystėmis, o suporavimu. Amerikiečių tėvų pastangos suvesti savo vaikus ir paauglius į poras su kitos lyties lygiaamžiais nėra pakankamai pagrįstos. Iš to vystosi jau nebe draugystės, o nesubrendusių "boyfriendų" ir "girlfriendų" poros, kuriose vyrauja familiarumas, tik jau be romantikos, be idealizavimo ir be pagarbos moteriškumui.

7. Draugavimo reikšmė

Kaip iš šios draugavimo išsivystymo apžvalgos matome, jo evoliucija nėra trumpa. Priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus pirmieji treji metai yra būdingi tuo, kad tuo metu vaikus jungia ne draugiškumo jausmai, o žaidimas bei vaikiška veikla. 10–13 metais įsigali bendruomeninio draugavimo laikotarpis, kur vyrauja nebe žaidimas, o grupė. Pagaliau prieš brendimą prasideda trečias laikotarpis, kada draugavimas remiasi gilesniais asmeniniais ryšiais ir atsiranda tikros draugystės. Pirmajame laikotarpyje vaikas išmoka būti su sau lygiu ir su juo bendradarbiauti vaikiškame veikime; antrojo laikotarpio metu vaiko draugavimas prasiplečia į grupę, į vaikišką bendruomenę, ir jis pergyvena bendruomenės vertę; trečiame laikotarpyje paauglys įauga į asmeninius ryšius ir pasiruošia bendrauti kaip asmenybė su asmenybe. Kiekvieno laikotarpio draugavimas yra tam tikra žmogaus socialinio vystymosi stadija, reikalinga pasiruošti suaugusiųjų gyvenimui. Bet kurios tų trijų stadijų iškritimas reiškia tam tikrą spragą, tam tikrą trūkumą tolimesniame žmogaus bendradarbiavime su kitais žmonėmis. Todėl vaikui draugų turėjimas turi labai didelę reikšmę.

Draugų trūkumas vėliau atsiliepia kaip vienoks ar kitoks socialumo trūkumas. Draugystės vaikystėje įveda žmogų į vaisingesnius bei sėkmingesnius santykius su aplinka. Ir kadangi linkimas bendrauti remiasi jo žmogiškosios prigimties polinkiais, tai to linkimo patenkinimas arba draugavimas vaikui ar jaunuoliui duoda daug džiaugsmo ir pasitenkinimo.

Draugavimas yra svarbus asmenybės išsivystymo veiksnys: artimas bendravimas su kitais iškelia daugybę klausimų, pažadina žmogaus susidomėjimą naujais dalykais, skatina charakterio išsivystymą. Draugas draugui visada daro vienokios ar kitokios įtakos. Taigi, draugai draugus auklėja. Su draugais vaikui žaisti yra daug smagiau negu vienam. Be to, su draugais jis gali žaisti daug žaidimų, kurių vienas jis žaisti negali. Taigi, būdamas su draugais, jis aktyvesnis negu būdamas vienas. Žaidimas su draugais įgalina jį bendradarbiauti, lenktyniauti, varžytis, reikalauja iš jo laikytis žaidimo tvarkos, atskirų žaidimų taisyklių ir paklusti žaidimo drausmei. Jis čia patiria, kad jis kartais turi kitiems pagelbėti, kartais kitiems vadovauti, kartais kitiems nusilenkti, ir išmoka sutikti ir laimėjimą ir pralaimėjimą. Tiek vaiko tiesioginis su draugais bendravimas, duodąs daug naujo ir naudingo patyrimo, tiek iš tokio bendravimo patiriamas bei pergyvenamas malonumas, tiek draugavimui išlaikyti reikalingas savęs drausminimas bei grūdinimas vaiką auklėja. Vaikų draugystes reikia svarstyti auklėjimo plotmėje.

8. Draugystė ir auklėjimas

Kalbant apie vaikų draugysčių auklėjamąją reikšmę, turime nepamiršti, kad jos auklėja ne tik teigiamai, bet

ir neigiamai. Jos ne vien vaikus auklėja, bet neretai juos ir gadina. Tai pareina nuo to, kokioje aplinkoje vaikui tenka gyventi ir su kuo vaikui pasitaiško susidraugauti. O mums, lietuviams, šiame krašte vaikų draugystės tenka vertinti ne vien pagal tai, ar vaikas susidraugauja su geru ar blogu vaiku, bet ir pagal tai, kaip jo draugystės atsiliepia į jo lietuviškumą.

Lietuvio vaiko padėtis nelietuvių vaikų tarpe nėra lengva. Mokykloje jo tėvų kalba paneigta. Su savo kilme ir kalba kitų vaikų tarpe jis negali pasirodyti. Jo lietuviškumas jį izoliuoja nuo kitų vaikų. Kad išvengtų paniekos ir paniekinimo, jis turi prie jų prisitaikyti. Jis turi gerai kalbėti jų kalbamąja kalba ir visais atžvilgiais nuo jų neišsiskirti. Jei mes tai svarstysime ne suaugusių požiūriu, o išjaisime į jo vaikiškos sielos būseną, suprasime, kad vaikas vis tiek ieškos kitų vaikų draugystės ir stengsis nugalėti visas kliūtis jam su kitais vaikais bendrauti. O su jais draugaudamas ir jų kalba tekalbėdamas, jis neturi progos prisirišti prie savo tėvų kalbos ir ją branginti. Taigi, lietuviuko draugystės su kitataučių vaikais jį nulietuvina. Nulietuvina anksčiau negu jis spėja sąmoningai įaugti į lietuviškumą. Lietuviškumas, jo draugų įtakų dėka, pasidaro jam nepageidaujamas. Vadinasi, lietuvių vaiko nelietuviai draugai daugiau jį gadina negu kad jam gali daryti teigiamų įtakų. Gadina jį tuo, kad jame prigydo bespalvio amerikiečio sąvoką, gadina jį ir tuo, kad dar ankstyvoje vaikystėje slopina jo savarankiškumo sąmonę ir sąžinę ir daro jį prisitaikėlį, žodžiu, lietuvis vaikas, kuris per dienas žaidžia su nelietuviais draugais, ar kuris pavakariais muša beisbolą nelietuvių grupėje, bus savo nelietuvių draugų suvirškintas.

9. Vaiko lietuviškumo gelbėjimas

Turint galvoje, kad vaiko draugavimas su nelietuvių vaikais jį neišvenigiamai nulietuvina, reikia laikyti, kad toks draugavimas lietuviams tėvams negali būti priimtinas, kaip normali padėtis. O visų auklėtojų uždavinys siekti išvengti bet kurio blogio, kuris tik paliečia augantį žmogų ir jį neigiamai veikia. O jei toks blogis reiškiasi draugų įtakomis, atsakingų auklėtojų uždavinys yra padaryti iš savo pusės teigiamų įtakų, kad blogos draugų įtakos būtų pašalintos. Tai gali būti pasiekta, arba sudarant sąlygas vaikui susidraugauti su kitais vaikais, arba jam uždraudžiant draugauti su negerais draugais. Abu atvejai tėvams nėra lengvi. Ypač sunkiai duodasi įvykdomas draudimas. Lengva vaiką sulaikyti nuo kurios draugystės, kol ji paviršutiniška. Juo didesnis vaikas, juo jo draugavimas gali turėti gilesnius emocinius pagrindus. Draugystę vaikai yra jau linkę laikyti savo asmeniniu reikalu, kur jie yra linkę reikalauti sau autonomijos. Vėlesniais grupinio bendravimo ir asmeninės draugystės metais išgalėjusios draugystės jau sunkiau paveikiamos. Amerikiečiai, kurie, kaip žinome, yra linkę auklėjimo reikalavimus derinti su vaiko norais bei nusiteikimais, mano, kad negalima pedagogiškai laimėti, ardant net ir neigiamai veikiančias vaikų draugystes. Mes gal su tuo ir ne visiškai sutiksime. Kur yra teigiamai išplėtoti tėvų ir vaikų santykiai ir kur vaikai yra įaugę į šeimos susiklausymą, vaikas ir jaunuolis vengia to, kas jį vestų į konfliktą su namų nuotaikomis ir reikalavimais.

Kitas kelias vaikus nuo kitataučių vaikų draugysčių atitraukti yra suda-

rymas sąlygų jam susidraugauti su lietuvių vaikais. Ir tai nėra paprastas reikalas. Kaip ką nors mylėti, taip ir su kuo nors draugauti negalima paliepti. Bet sudarant sąlygas ir panaudojant tam tikrą sugestiją, galima vaikus suvesti į bendravimą, kur jau nebūtų vaikui socialinio spaudimo kalbėti nelietuviškai. Čia prisimintinas praėjusią vasarą DRAUGE išspausdintas p. Z. Juškevičienės straipsnis, kur ji ieško kelių išvengti lietuviuko bendravimui su nelietuviukais. Ji ten siūlo nepalikti vaikų vienus, kad jie, norėdami žaisti, turėtų bėgti pas nelietuvių vaikus, o kelių lietuviškų šeimų to paties amžiaus vaikus suvesti draugėn. Nors tai ne visur galima realizuoti, nes ne visur atsiras netoli gyvenančių šeimų su to pat amžiaus vaikais, tačiau mintis labai sveika ir tėvams prisimintina. Kur tai negalima įvykdyti ir kur nėra arti lietuviškų šeimų, t. y. kur nėra sąlygų lietuviams vaikams nuolat bendrauti su lietuviukais, ten reikėtų pasinaudoti bent galimomis progomis daryti šeimų bendras iškylas, kur vaikai kartas nuo karto galėtų su kitos lietuviškos šeimos vaikais pabendrauti. Tuo atžvilgiu labai vertintinos vaikų vasaros stovyklos, kuriose ilgiau pabuvę vaikai įpranta kalbėtis tik lietuviškai ir įsigyja supratimą, kad lietuviams tinka kalbėtis tik lietuviškai.

Nereikia pamiršti, kad, vaikui nuliutėję, jo netenka ne tik lietuvių tauta, bet ir tėvai. Tėvai vaiką augina, bet svetimos įtakos jiems jį paglemžia. Jei norima prieš tokias įtakas atsispirti, tenka prieš jas anksti pradėti kovoti. Kaip kiekvienu atveju su tokiomis svetimomis, ypač draugų įtakomis kovoti, to jau negalima apibendrinti, negalima kiekvienam atvejui siūlyti to paties recepto.

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

AR DAUGIAU IŠGANYTŲ, AR PASMERKTŲ?

Viena skaitytoja susirūpinusi klausia, ar paprastam žmogui yra kokios nors vilties patekti į dangų. Klausant kai kurių pamokslininkų, jai persasi mintis, kad Dievas dangų tik sau yra susikūręs, na, gal ir dar vienam kitam išrinktajam, bet eiliniai žmonės ten nepateksia, nes reikalavimai esą per dideli. Taip pat kai kurie klausia, ar daugiau būsią išrinktųjų, ar pasmerktųjų, t. y. ar daugiau žmonių pateksia į dangų, ar į pragarą.

Aiškaus atsakymo į šį klausimą Dieviškajame Apreiškime, t. y. Šv. Rašte ir Tradicijoje, nerandame. Tiesa, Kristus yra kalbėjęs, kad turtingam žmogui bus labai sunku patekti į dangaus karalystę (Mato 19, 23); Jis yra pasakęs, kad "daug pašauktųjų, bet maža išrinktųjų", tačiau pirmuoju atveju Jis tik norėjo pasakyti, jog turtai gali būti didelė kliūtis išganymui, o antruoju — kad daug yra neprotingų žmonių, kurie neįvertina Dievo malonės ir ją la-

bai lengvapėdiškai atmeta. Ir iš kai kurių kitų griežtokų Šv. Rašto posakių galima padaryti tik tą išvadą, kad, norint būti išganytu, reikia pastangų, noro, geros valios.

Nepaskęstant smulkmenose ir per daug neanalizuojant atskirų Šv. Rašto posakių, bet metant į Šv. Raštą sintetinį žvilgsnį ir stengiantis ne tiek matyti jo raidę, kiek suprasti dvasią, bus galima lengvai pastebėti, kad Senasis Testamentas yra tartum įdomi poema, iškelianti Dievo Apvaizdą ir Jo rūpinimąsi išrinktąja tauta. O Naujasis Testamentas tai yra nuostabi Dievo meilės giesmė arba iškilmingas himnas Jo beribiam gailestingumui. Vietoje Senojo Testamento išrinktosios tautos, čia pačiame centre stovi kiekvienas Dievo sutvertasis žmogus ir Žmogumi tapęs Dievas, kad savo kančia ir mirtimi vėl galėtų nuo tikrojo kelio nuklydusiam žmogui atverti duris į amžinąją gyvenimą. Tad Dievas žmogaus gyvenimo atžvilgiu nėra indiferentiškas. Jis amžinai laimei žmogų sukūrė, nuo laimės kelio nuklydusį jį vėl savo krauju atpirko ir nuolatine savo malone jį stumte stumia į išganymą. Žinoma, žmogaus laisvos valios Jis nepanaikina, pats žmogus gali ir turi apsispręsti už savo ateitį, bet vis dėlto atrodo, kad visas tas tvėrimo ir atpirkimo darbas baigtųsi katastrofiškai, jeigu didesnė Jo tvarinių dalis nepasiektų to tikslo, kuriam jie yra skirti.

Ne kitaip šis klausimas atrodo ir tada, kai žvelgiame į atskirus Šv. Rašte atpasakotus faktus bei palyginimus, kurie gal turi šią tokį sąryšį su dangaus karalyste. Pavyzdžiui, Nojaus arkoje buvo aštuoni žmonės, ir tik vienas jų pasmerktas. Buvo dvylika Izraelio giminių, ir tik viena atmesta. Iš dvylikos apatšalų tik vienas neištvėrė iki galo Kristaus tarnyboje. Taip pat

Kristus dangaus karalystę palygino kviečių laukui, kuriame yra ir kūkalių. Atėjus piūties metui, kviečiai bus sudėti į kluoną, o kūkaliai — sudeginti. Be abejo, kviečiai čia reiškia pasiekusius išganymą, o kūkaliai — pasmerktuosius. Aišku, kad kviečių lauke yra daugiau kviečių negu kūkalių. Kūkaliai yra tik išmintys. Jeigu būtų priešingai, tai būtų kalbama ne apie kviečių, bet apie kūkalių lauką, kuriuose prisimaišę šiek tiek kviečių. Tad atrodo, kad daugiau žmonių būsią išganytų negu pasmerktų. Juk žmonės išganymui, o ne pasmerkimui yra sutverti. Pasmerktieji, atrodo, būsią tik išimtys. Tačiau tos išimtys gali būti gana gausios, nes vis dėlto yra nemaža žmonių, kuriems trūksta noro rūpintis savo išganytu. Jie Dievą išmaino į žemiškus blizgučius. Jie savo laisvą valią panaudoja prieš Dievą. Tad jie patys nenori jiems Dievo skirto tikslo, t. y. amžino gyvenimo danguje.

Visi šie samprotavimai nėra kokia nors tikėjimo dogma, bet bandymas daryti išvadas iš to, kas pasakyta Šv. Rašte. Linkdami į tą nuomonę, kad daugiau bus išganytų negu pasmerktų, mes tik norime padrašinti bailinguosius, kad jie nemanytų, jog pasiekti amžiną gyvenimą yra be galo sunku, o gal ir visai neįmanoma. Pasiekti amžiną gyvenimą, nuolat Dievui padedant, yra gana lengva, bet, žinoma, reikia šio to atsisakyti, reikia laikytis Dievo įsakymų, reikia noro. Kaip tik pasmerktiesiems ir bus vienas didžiausių sąžinės graužimų ir viena didžiausių moralinių kančių tai, kad jie aiškiai matys, jog išganymui reikėjo taip nedaug, ir jie vis dėlto to trupučiuko pastangų neparodė ir taip neprotingai bei lengvapėdiškai jį prarado. Tad dangų Dievas sukūrė visiems žmonėms. Jis nuolat savo malone stengia-

Dalė Koklytė

DIVORCE ITALIAN STYLE

Nesvarbu, kaip kultūringa ir pažangi bebūtų visuomenė, jos santvarkoje vis galima surasti spragų, kurias žmonės norėdami gali savanaudiškai išnaudoti, ardydami visuomenės tvarką. Žinoma, sunku nubrėžti liniją, kuri aiškiai nurodytų, kur baigias individo pareiga visuomenei ir kur prasideda sau. Dažnai tenka matyti, kad individai, stumiami kokių nors asmeniškų nepasitenkinimų, stoja prieš visuomenės jiems nustatytą tvarką. Teoriškai jie tą visuomenės nustatytą tvarką vadina asmeniškų teisių supančiojimu ne visiems tinkamais įpareigojimais ir mėgina iš jų išlįsti. Toksai individo užsimojimas dažnai jį priveda susidurti su visuo-

menės taisyklių nustatomuoju organu — teismu. Čia mėginama apspręsti individo teises ir jo atsakomybę visuomenei. Tame procese pasirodo visuomeninės santvarkos stiprumas ir teisingumas. Juk jeigu joje yra spragų, kurių šešėliuose teisingas individas gali pasislėpti ir tokiu būdu išvengti paprastai reikalaujamos tvarkos laikymosi ir atsakomybės kitiems, reiškia, kad būtinai reikia esamą sistemą persvarstyti ir iš naujo įvertinti.

Filme „Divorce Italian Style“ kaip tik yra mėginamas Italijos priimtos santvarkos teisingumas, šiuo atveju liečias vedybas ir ištikimybę. Reikia nepamiršti, kad filme pasirinktos situacijos ir vaizdai yra tyčia perdėti, norint išpūdingiau įrodyti užsibrėžtą mintį. O mintis yra ta, kad Italijoje skyrybų nepripažinimas dažnai priverčia skyrybų norinčius asmenis ieškoti kitų būdų tai apeiti, kartais įvykdant kitokius nusikaltimus. Tačiau filmas nėra nei intensyvus savo minties sekimu, nei moralistinis. Priešingai, veikalas labai lengvas, komiškas, intriguojas žiūrovą. Jis tik problemą dilemiškai pristato ir pats iš tos dilemos juokiasi.

Turinys labai paprastas. Baronas (Marcelio Mastroianni) po keliolikos vedybinio gyvenimo metų nustoja domėjėsis savo žmona. Visas jo dėmesys skiriamas jaunai giminaitei Angelinai. Sužinojęs, kad ir Angelina juo žavisi, baronas pasijunta žmonos pririštas ir mėgina tais pančiais nusikratyti. Visuomenės akyse jų vedybas gali nutraukti tik mirtis. Baronas negalvoja taip ilgai laukti ir pasiryž-

si padėti, kad žmogus jį pasiektų. Pasiekti išganymą yra nesunku, reikia tik noro ir geros valios.

Kad kiekvienas žmogus jaučia savo silpnumą, kad nuolat yra varginamas įvairių pagundų, kad be paliovos turi kovoti ir kartais tos kovos pasibaigia pralaimėjimu, tai yra visai natūralu. Tik reikia nenuleisti rankų, nuolat eiti pirmyn, nuolat kovoti, ir, nors ir po

šimtų pralaimėjimų, siekti galutinės pergalės. Kas iki galo ištikimai ir nuširdžiai kovos, pergalės vainikas jam bus užtikrintas. Dangus yra skirtas ne kokiai nors privilegijuotųjų klasei, bet visiems eiliniams šios žemės gyventojams, kurie dažnai klumpa, bet ir vėl keliaisi, kreipdami pilną vilties žvilgsnį į savo Tvėrėją ir gailėstingumo Tėvą.

ta ją nužudyti. Jis žino, kad Italijoje už neištikimos žmonos nužudymą teismo skiriama bausmė yra tik nuo trejų iki septynerių metų kalėjimo. Jis nutaria tokia teise pasinaudoti ir ją nusikratyti. Tačiau savo ištikimai žmonai surasti meilumą ir ją pastumti sulaužyti ištikimybę nėra lengvas dalykas.

Po ilgų rūpesčių jam pasiseka suvesti žmoną su vienu jos jaunystės draugu. Po paties barono suplanuotų pastūmėjimų į neištikimybę, žmona pabėga su meilužiu. Barono planai pildosi. Dabar jam belieka vaidinti apgauto ir ižeisto vyro vaidmenį, kad sukeltų visuomenės pasipiktinimą jo neištikima žmona. Šį vaidmenį jis puikiai atlieka. Visuomenė jį verčia ieškoti savo ižeistos garbės atitaisymo. Vienintelis kelias — kerštas. Kelių pavyzdžių paskatinimas, baronas pasiima revolverį ir eina atstatyti savo ižeistos garbės...

Teisme barono iš anksto suplanuota publicistika veikia pagal numatytus planus. Žaisdamas visuomenės sukeltu sentimentu, kaip nuskriaustas ir ižeistas vyras, baronas paveikia teisną ir gauna tik trejus metus kalėjimo. Kas jam tie treji metai prieš visą ateitį su Angelina! Už gerą elgesį baronas po dvejų metų paleidžiamas. Po to — vestuvės su Angelina ir naujo gyvenimo pradžia, atostogaujant Viduržemio jūroje. Jis džiaugiasi savo planų pasisekimu ir, žiūrėdamas į gražią Angeliną, įsitikina, kad gyvenimas tikrai prasideda, sulaukus keturiasdešimt metų. Tačiau jis nemato ir nesupranta, kad šis jo laimėjimas prieš visuomenės priimtus principus yra jo paties pražūtis. Jeigu jis įstengė juos apeiti, tai reiškia, kad ir kiti, idėję tiek pat sumanumo ir pastangų, juos apeis. Jis apgavo visuomenę, bet drauge ir patį save. Ypač ironiška yra tai, kad Angelina, dar baronui ja besizavint, jau pradeda žvilgčioti į jauną ir gražų jų jachtos kapitoną. Taip ir tęsiasi ši ironiška pasaka be galo, ieškodama naujų laimėjimų ir kritimų, kuriamų paties žmogaus, o ne visuomenės.

Nors filmas nespaltotas, bet fotografija labai efektinga, o vaidyba pasigrožėtina.

Marcelio Mastroianni nors ir sunkų išpildyti barono charakterį išlaiko vieningą ir charakteringą iki veikalo galo. Filmą italų kalba su angliškais užrašais. Filmą, žinoma, patartinas tik subrendusiems, sugebantiems surasti moralinę tiesą įvairiai sunarpliotose padėtyse.

* * *

Juozas Vaišnys, S. J.

LAWRENCE OF ARABIA

„Aš jį laikau viena didžiausių mūsų laikų asmenybių; niekur nematau kito tokio kaip jis; jo vardas bus gyvas anglų literatūroje, jis bus gyvas karo metraščiuose ir arabų legendose“. Taip sakė žymusis anglų politikas Winston Churchill, kai 1935 m. motociklo nelaimėje žuvo Thomas Edward Lawrence, kuris paskutiniu metu gyveno Anglijoje, prisidengęs Shaw slapyvardžiu, kad tokiu būdu galėtų pasislėpti nuo įkyrių smalsuolių žvilgsnių bei kalbų. Jis buvo anglų pasididžiavimas, nepaprastos drąsos ir gilaus žmoniškumo simbolis, arabų laisvės kovų herojus. Drauge jis buvo kontroversali ir paslaptiinga asmenybė, legendomis apsupta neatspėjama mįslė. Kasdieniškais žodžiais kalbant, jis buvo anglų archeologas, politikas ir rašytojas, kažkokiai neaiškiai misijai nuvykęs į Arabiją, 1916 m. suorganizavęs arabų sukilimą prieš turkus ir nepaprastu pasisekimu vadovavęs jų laisvės kovoms. Grįžęs į Angliją, parašė keletą knygų, ypač iš savo veiklos Arabijos dykumose.

Tad visai nenuostabu, kad filmų gamintojai nepagailėjo daugelio milijonų ir po keleto intensyvaus darbo metų paruošė pusketvirtos valandos ilgumo didingą filmą, mėginantį atvaizduoti to legendarinio asmens veiklą Arabijoje. Ar šį mėginimą galima laikyti pasisekusiu? Dalinai.

Filmas yra grynai „vyriškas“, nes ne tik pagrindiniuose, bet net nė šalutiniuose vaidmenyse nėra nė vienos moters. Čia sutraukta daug gerų artistų: Alec

Guinness, Anthony Quinn, Jack Hawkins, Jose Ferrer ir kt. Pagrindiniam Lawrence vaidmeniui parinktas filmų debutantas, bet jau nuo mažens teatruose vaidinęs Peter O'Toole. Ar jis šiam vaidmeniui tinka? Sunku pasakyti. Gal jis nesukuria autentiško Lawrence, bet vis dėlto sugeba atvaizduoti jo geležinę valią, nepalaužiamą ryžtą, žmogišką širdį ir Arabijos meilę. Jam nepastoja kelio tokios kliūtys, kurios žmogiškam galvojimui atrodo nenugalimos. Akimis neaprėpiamose dykumose žmogus atrodo ne ką didesnis už dulkę, bet jo protas ir valia nepaskęsta lekiančio smėlio kalnuose, nesudžiūsta nuo kaitrios saulės, nepavargsta tose dykumose, kur nėra jokios gyvybės, nėra nė lašelio vandens, kur vien tik smėlis ir smėlis, kartais pajvairinamas žmogaus nuvargusios fantazijos sukeltais mirażais. Tie dykumų vaizdai prityrusių fotografų dėka ekrane atrodo tikrai didingai ir fantastiškai. Kai kam gal tai ir bus pats pagrindinis filmo įdomumas.

Žinoma, nebuvo galima apsieiti, nepa-rodant karų, kuriuose neišvengiami įvairūs žiaurumai. Gal tie žiaurumai kartais ir nebūtinai reikalingi rodyti ekrane. Legion of Decency šį filmą skiria A-II klasei, reiškia, jis leidžiamas ne tik jaunimui, bet ir paaugliams. Su tuo pilnai sutinkame, tik čia kyla mintis, kad mūsų gyvenimo reiškinių moralinis vertinimas kartais gali keistokai atrodyti. Šiame filme pasitaiko scenų, kur šautuvo kulka pribigiami sužeisti kariai. Tokį "pasigailėjimo" veiksmą atlieka net pats filmo herojus Lawrence. Iš viso filmo vyksmo

žiūrovams gali susidaryti nuomonė, kad tai visiškai gera ir natūralu. O juk krikščioniškoji moralė tokius žudymus "iš pasigailėjimo" laiko sunkiu nusikaltimu, tikra žmogžudyste. Jeigu tokių scenų būtų buvę iš lytinės srities, tai kažin ar šis filmas būtų susilaukęs tokio palankaus rūšiavimo? Panašios taktikos dabar laikomasi ir filmų, ir televizijos programų, ir knygų vertinime. Jeigu ten atvaizduojama, kad vyras paglamonėjo ar pabučiaavo svetimą žmoną, tai jau draustinas žiūrėti visiems, bet jeigu jame kuris nors "herojus" visai be reikalo šaltakraujiškai nušauna keletą nekaltų žmonių, lyg jie nebūtų daugiau verti už būrį žvirblių, tai toki filmai leidžiami žiūrėti net vaikams, teisinantis, kad čia galų gale laimi "gerieji". Bet tie "gerieji" tai yra tik filmų biznieriiai, o laimi tik jų ir taip jau storos piniginės. Kadaisė buvęs Čikagos kard. Stritch yra pasakęs, kad dabartinis mūsų jaunimas yra "sex crazy", bet kažin ar į tą sekso garbinimą jaunimo nepastumia ir tie filmų bei knygų kritikai ir moralės saugotojai, kuriems seksas, atrodo, yra viskas, kurie viską tik juo vertina ir kartais pro pirštus leidžia kitus Dievo įsakymus šeštojo įsakymo sąskaiton? Be abejo, ši sritis jaunimo auklėjime yra be galo svarbi, bet nereikia jos pervertinti, nuvertinant kitas sritis, nes tokių būdu tik sužadinama jaunimui kažkoks liguistas smalsumas. Auklėjime pabrėžiant tik kurią nors vieną moralės sritį, moralaus žmogaus neišauklėsi. Kilni asmenybė turi būti visų moralės bei etikos normų harmonija.

“Laiškų Lietuviams” konkurso laimėtojams paskirtos premijos:

- I premija (100 dol.) — Aloyzui Baronui už novelę “Tikrasis kelias”,
II premija (75 dol.) — Vandai Frankienei už novelę “Rasos paslaptis”,
III premija (50 dol.) — Seselei Jurgitai Saulaitytei už straipsnį “Taurė šalto vandens”,
IV premija (25 dol.) — Nijolei Jankutei — Užubalienei už straipsnį “Dorybė be portfelio”.
- Iš viso buvo atsiųsta 17 rašinių. Jų lygis vidutinis, bet beveik visi spausdintini.

Nuoširdžiai dėkojame parėmusiems “Laiškus Lietuviams” pinigine auka:

25 dol. aukojo Jonas Klimas (East Chicago);

Po 10 dol. aukojo P. Dirda (Chicago), dr. A. Prunskienė (Chicago);

Po 7 dol.: dr. K. Aglinskas (Chicago), A. M. Mikėnas (Omaha), E. Katilienė (Omaha), J. Vosylius (Evergreen Pk.), dr. V. Plioplys (Rockford), M. Gyls (Cicero), dr. K. Leonas (Palos Pk.), O. Vilėniškienė (Dorchester);

6 dol.: B. Puodžiukaitienė (Chicago);

Po 5 dol.: dr. V. Karoblis (Ripley), kun. T. Palis (San Lorenzo), E. Kantautienė (Chicago);

Po 4 dol.: V. Andriukaitis, I. Jacinavičienė, K. Musinskienė, A. Malinauskas, B. Konauka, F. Černius, V. Čalkauskienė, dr. O. Garūnienė, S. Ragauskas (visi Chicago), kun. V. Prancūzevičius (Lemont), V. Butauskas (Sudbury);

Po 3 dol.: T. Kojelis, dr. I. Kuras, A. Pudymaitis, A. Širmulis, J. Takulinskas, L. Krajauskas (visi Chicago), A. Matulionis (Plattsburg), J. Petronis (Phila.), J. Matukas (Hinsdale), J. Dubauskas (Calgary), J. Balnionis (Detroit), S. Blynas (Bridgeport);

Po 2 dol.: P. Šošienė, K. Lukošaitis, A. Brinka, K. Česna, A. Paulavičius, M. Rauba, A. Tveras, A. Kašuba, M. Krasauskas, E. Pagirys, J. Kegždė, J. Krasauskas, O. Bakaitis, J. Vaicekonis, V. Mitkus, K. Jurgela, M. Norville, B. Gurėnas, P. Juodikis, V. Kiburis, B. Zeikus, J. Paulikas, A. Lauraitis, V. Mažeika, B. Urbonavičius, B. E. Barškėtis, dr. J. Monstavičius, E. Jakubaitienė, V. Valkavickas, K. Petreikienė, T. Alenskas, E. Fankienė, J. Grybauskas, A. Čepėnas, O. Niaura, A. Stumbraitė, J. Ivanauskienė, A. Mikužas, A. Valavičius, L. Radvila, P. Kurzikauskas, A. Brencius, A. Lapkus, M. Jachimavičienė, dr. B. Kasakaitienė, kun. J. Velutis, J. Gramas, O. Alminienė, A. Šiurnlėnė, A. Venckus, S. Tunkells, J. Sabaliauskas, dr. A. Belickas, M. Andriušis, A. Sadauskienė, R. Mikelevičius, J. M. Laurinaitis, A. Baleišis, B. Barškėtis, J. Šėma, S. Grauzinienė, J. Matukas, M. Krasauskas, J. Lesevičius, J. Vailokaitis, A. Prunskytė, P. Nedzinskas, N. Šumskienė, G. Kaufmanas, V. Ilginis, M. Čižikas, B. Drangelis, V. Umbrasas, M. Žilys, J. Narukynas, S. Cinikas, J. Mičeika, P. Kaupas, A. Kareiva, P. Sošienė, J. Starkus, P. Narbutis (visi Chicago).

LAIŠKAI LIETUVIAMS

2345 West 56th Street

Chicago 36, Illinois